

„მოგზაური“ წელი-
წადში ღირს 5 მან.
ნახევარ წლით 3 მ.
ცალკე ნომერი 10 კ.
ადრესი: თფილისი,
ნიკოლოზ. ქ. № 44.

მობზაური

რედაქცია ღიაა ყო-
ველ დღე: დღის
10 საათ. შუადღის
1 საათამდე, და სა-
ღამოს: 6 სათ. 7 სა-
ათამდე.

სოციალ-დემოკრატიული მუხრანალი

№ 40.

კვირა, 13 ნოემბერი 1905 წლისა.

№ 40.

„მობზურის“ რედაქცია აცხადებს, რომ უსწავს ხვედრით
ფული ან აქვს შემოტანილი, დახეჩარონ შემოტანა,
წინააღმდეგ შემთხვევაში გახეითის გახეჩარონ მოქმედება.

გურიის აწიოკებულ-აობრებულ ოჯახების სახარ-
გებლოთ „მოგზაურის“ რედაქციაში გამართუ-
ლია ხელის მოწერა.

კვირას, 13 ნოემბერს, დღის ათ საათზე
ნაძალადეში გამართება

სახალხო მიტინგი.

გასარჩევი ძიებებები:

1. ვიტტეს მთავრობა და ლიბერალები.
  2. დემოკრატიული თვითმართველობის შემოღება თფი-
ლისში.
- თფილისის სოც.-დემ. მუშათა ორგანიზაცია.

შინაარსი: პროლეტარიატის დანიშნულება.—სხვა და სხვა ამბე-
ბი.—კორესპონდენტები.—რუსეთი.—როგორ მიეგება ბაქო „კონსტიტუ-
ციას“, კ. —ისა.— თავისუფლება, ლექ. ი. ევლოშვილისა.—პატარა ფე-
ლტონი, თავუნასი.—პრესა.—პირდაპირობა და ორკუთხეა საზოგა-
დო საქმეში, ფ. მახარაძისა.—პარტიის ცხოვრებიდან.—ღირსეული ქება-
დიდება.—ეურნალ-გაზეთებიდან.—ნაციონალური პარტიის წევრების შეიჯა-
რებები, ხერხისი.—წერილები რედაქციის მიმართ.

პროლეტარიატის დანიშნულება.

1889 წელს, პარიზში საერთაშორისო სოციალისტურ
კრებაზე, სოციალ-დემოკრატიის გამოჩენილმა მოღვაწემ, გ.
პლენხანოვმა სხვათა შორის თქვა: „რუსეთის განმთავისუფ-
ლებელი მოძრაობა ვაიმარჯვებს, როგორც მუშათა მოძრაო-
ბა, ან იგი სრულებით ვერ ვაიმარჯვებს“. მას შემდეგ გა-
ვიდა 15 წელიწადი და ყველა აშკარათ ხელდავს, თუ რამდენ-
ნათ მართალი იყო ეს სიტყვები. რუსეთის ხალხის გან-
თავისუფლება, თვითმპყრობელობის საფუძვლის დანგრევა შე-
ეძლო მხოლოდ რუსეთის პროლეტარიატს. რამდენიმე წლის
განმავლობაში რუსეთის თვითმპყრობელი მთავრობა და
რუსეთის პროლეტარიატი სასტიკათ და დაუზოგველათ
ებრძოდნენ ერთმანეთს. სიტყვა „მუშა“ მეფის მთავრობისათვის
საზარელ სიტყვათ გადაიქცა, იმის ხმარება აკრძალული იყო, იმას
ვერ ახსენებდით პრესაში. მეფის მთავრობამ შეაიარაღა ყველა

თავის ძალები მუშის წინააღმდეგ: მთელი ამოდენა ჯარი,
უთვალავი პოლიციელები, ჯაშუშები, ჯანდარმები და კახა-
კები—ყველა ესენი მთავრობამ მუშებს მიუსია: ცემით, ამა-
თრახეთ, ფლიტით, რაც გინდოდათ, ის უყავით, ოღონდ იმას
ნუ ალაპარაკებთ, ოღონდ იმას თავისუფლათ გავლის ნებას
ნუ მაცემთო! შერე ვინ იყო ეს მუშა? რით იყო იგი ასე
ძლიერი, საშიშარი და თავზარდამცემი შეიარაღებული
მთავრობისათვის? მუშა—ეს ყველაზე პატარა კაცი, ყველასა-
გან გათვლილი, უსიტყვი და უიარაღო,—აი ვინ გვრი-
და შიშის ხარს უძლიერეს ძთავრებას, აი ვინ უფრო ხობდა
ძილს ყველა იმით, ვინც განცხრომასა და ფუფუნე-
ბაში იყო. და ამაში მთავრობა არ ცდებოდა, მისი
შიში და ძრწოლა ტყუილი არ იყო. მუშის მარჯვენაზე კი-
ლია მთელი ამოდენა სახელმწიფო: ყველა მისი შრომის ნა-
ყოფით საზრდოვს. დღევანდელი სახელმწიფო და საზოგა-
დოებრივი წესწყობილება აშენებულია იმაზე, რომ საზოგა-
დოების უმცირესობა, მუქთა-ხორა ბურჟუა-კაპიტალისტები,
მიწათმფლობელები და მთავრობის მაღალი მოხელეები, ისა-
კუთრებენ ხალხის უმრავლესობის ნაოფლარს. მუშა ხალხი
შეადგენს უმრავლესობას, მას შეუძლია ბოლო მოუღოს ამ
გაყვლეფას, ამ უსამარლობას. მას წინ ვერ აღუდგება, ე. ი.
წინააღმდეგობას ვერ გაუწევს დღევანდელი მთავრობა, რაც
უნდა იგი შეიარაღებული იყოს. მაგრამ ამას შეძლებს მუშა
ხალხი მხოლოდ მაშინ, როცა იგი შეგნებული და შეკავშირე-
ბულია. სანამ მუშა ან მუშების ჯგუფი დაქაქსული და გან-
მარტობებულია, სანამ მუშა ხალხში არ არის სოლიდარობის
და ერთობის იდეა განმტკიცებული, ერთი სიტყვით, სანამ
მუშა ხალხს გათვალწინებული არა აქვს თავისი კლასობრივი
მდგომარეობა, იგი უძლიერია, მას ადვილათ ყვლეფს და ავი-
წროვებს საზოგადოების მუქთა-ხორა ნაწილი. ამიტომაც
მთავრობა და ყველა მისი დამქაშები ყოველგვარ ღონისძიებას
ხმარობდნენ, რათა მუშების ბნელ და ნესტრან სარდაფებში არ
შეჭრილიყო სინათლის შუქი, რათა მუშებს არ შეეგნოთ თავისი
ნამდვილი მდგომარეობა და მიხეზი თავისი გაჭირვებისა და დაჩა-
გვრისა. მაგრამ ამაო იყო მთავრობის მეცადინეობა: მათრა-
ხებით, ხიშტებით და თოფ-ზარბახნებით შეიძლებოდა ადამ-
იანების ამოხოცვა და ამოყლექა, მაგრამ წესძლებელი იყო
ქეშმარიტების და სამარლიანობის აღმოფხვრა, შეუძლებელი
იყო მუშებში შეგნების შეჩერება და მით უმეტეს ამ
შეგნების სრულიად აღმოფხვრა. სულ მცირე ხნის გან-
მავლობაში მუშების მოძრაობამ შეანძრია და ბოლოს
თავდღმა დაამხო რუსეთის თვითმპყრობელობის საძირ-
კველი. პროლეტარიატმა პირველათ დაანახვა საზოგადოებას,
რომ მთელი საზოგადოების ბედ-იღბალი მუშა ხალხზე კიდია,
რომ თუ იგი გაჩერდა და თუ მან შეწყვეტა მუშობა, სა-
ზოგადოებრივი ცხოვრების მაჯის ცემა უნდა შეწყდეს,

მთელი ცხოვრება უნდა შეჩერდეს. პროლეტარიატის ბრძოლის ტაქტიკა ზე საშუალება: გაფიცვები, მიტინგები, დემონსტრაციები თითქმის ყველა რადიკალურ და ლიბერალურ ელემენტების ტაქტიკათ გადაიქცა, და უკანასკნელ დროს ყველა ესენი პროლეტარიატის დროშის ქვეშ გამოვიდნენ თვითმპყრობელი მთავრობის წინააღმდეგ. ყველა უძლური იქით მიდის, საითაც ძალას ხედავს. ყველა ეს ელემენტები პროლეტარიატის სიძლიერეში რომ დარწმუნებული არ იყვნენ, არც ერთი იმათგან თვითმპყრობლობის წინააღმდეგ ბრძოლაში პროლეტარიატის დროშას არ ამოეფარებოდა. უკანასკნელ დრომდის, სანამ თვითმპყრობლობის საძირკველი არ შეირყა არც ერთ რადიკალურ და ლიბერალურ ბურჟუაზიის ჯგუფს არავითარი ორგანიზაცია და ვარკვეული სამოქმედო პროგრამა არ ჰქონებოდა შემუშავებული. იყო მხოლოდ ერთი ერთი პარტია — რუსეთის სოც.-დემოკრ. მუშათა პარტია, რომელიც უკვე მოწყობილი იყო ორგანიზაციულად და რომელსაც ჰქონდა შემუშავებული გარკვეული სამოქმედო პროგრამა. სწორედ ბურჟუაზიულ კლასების სრული მოუშაადებლობით აიხსნება ის გარემოება, რომ იმათი წარმომადგენელები თვითმპყრობლობის წინააღმდეგ ატეხალ ბრძოლაში პროლეტარიატის წითელ დროშის ქვეშ მოექცნენ. თვითმპყრობელობა დღეს ყველასათვის, საზოგადოების ყველა კლასებისათვის მეტ ბარგათ გადაიქცა. იმის დამხობა და მის ადგილას წარმომადგენლობითი მთავრობის დაფუძნება, ყველასათვის აუცილებელ საჭიროებათ გადაიქცა. მაგრამ ამაში უძლური იყვნენ ყველა ბურჟუაზიული პარტიები. ეს მხოლოდ პროლეტარიატს შეეძლო. და აი კიდევაც პირველი იერიშის დროს თვითმპყრობლობის წინააღმდეგ ლიბერალურია და რადიკალური ბურჟუაზიის წარმომადგენელები პროლეტარიატს შეურიგდნენ. და აი თვითმპყრობელობა ძლეულ იქნა, გამოცხადდა რაღაც კონსტიტუციის მსგავსი, რა თქმა უნდა, რომ ეს არ დააკმაყოფილებდა მებრძოლ პროლეტარიატს და მან იარაღის დაყრის მაგიერ კიდევ უფრო გააძლიერა ბრძოლა. აი აქ კი შეკრთნენ ბურჟუა-ლიბერალები. მაგრამ პირველ დღეებში კიდევ ვერ ბედადნენ მუშების წინააღმდეგ ახერხებებს. ისინი კიდევ პროლეტარიატის თავგანწირული და დიდი ბრძოლის გავლენის ქვეშ იმყოფებოდნენ. ისინი ვერ ახერხებდნენ მთავრობის მიხრობას, თუმც არ მალავდნენ, რომ თუ მთავრობა გაამართლებს თავის დაპირებას, ისინი მზათ არიან მას გვერდში ამოუდგენო. ესენი იყვნენ ეგრეთ წოდებულ კონსტიტუციონალურ — დემოკრატიულ პარტიის, რადიკალური ბურჟუაზიის წარმომადგენელები. თუ ასე მოიქცნენ რადიკალური ბურჟუაზიის წარმომადგენელები, ადვილი წარმოსადგენია, როგორ მოიქცეოდნენ ლიბერალურია და ნახევრათ ლიბერალური პარტიები. იმათ პირველი ნაბიჯი არც კი ჰქონდათ გადადგმული წინ, რომ უკან დაიხიეს და თავისი თავი „წესიერების პარტიათ“ გამოაცხადეს. და აი დღეს ჩვენ ვხედავთ, რომ ბურჟუაზიულ კლასების სხვა და სხვა პარტიები დგება, ორგანიზაციებს აწყობენ, მუშების წინააღმდეგ კავშირებს აარსებენ, რომ პროლეტარიატის ბრძოლა შეზღუდონ, შეაჩერონ. იმით კარგათ იციან, რომ დღევანდელი თავისუფლება პროლეტარიატს ვერ დააკმაყოფილებს, რომ პროლეტარიატის მოძრაობა მთელი დღევანდელი ბურჟუაზიული წესწყობილების წინააღმდეგ არის მიმართული.

ამკარაა, რომ პროლეტარიატი ახლო მამავალიში სრულებით განმარტოებული დარჩება, მას არ ეყოლება მოკავშირე იმ დიად ბრძოლაში, რომლის მიზანი სოციალიზმის განხორციელებაა, როცა ბოლო უნდა მოედოს ადამიანის

ყოველგვარ დანაგვრას და შევიწროებას. მაგრამ პროლეტარიატი ისარგებლებს და შესანიშნავათ გამოიყენებს იმ თავისუფლებას, რომელიც მან დღეს მოიპოვა და რომლისთვის მან ამოდენი სისხლი დაღვარა. დღევანდელი თავისუფლება ის ძლიერი საშუალებაა, რომელიც გაუადვილებს მუშა ხალხს ორგანიზაციულად შეკავშირებას და გაერთიანებას. მუშათა მოძრაობის საბოლოო მიზანი სოციალიზმის დამყარებაა; პოლიტიკურ თავისუფლების მოპოვება დიდი ნაბიჯის წინ გადადგმა ამ მიზნის განხორციელებისაკენ რაც შეიძლება ფართო პროპაგანდის გაპართვა ყოველგან, სადაც კი მუშა ხალხი ცხოვრობს და რაც შეიძლება მეტი მუშების მტკიცე კავშირით გაერთიანება, — აი რა შეადგენს დღეს სოც.-დემოკრ. მუშათა პარტიის უპირველეს დანიშნულებას. რუსეთის პროლეტარიატი შეძლებს დღევანდელ პატარა თავისუფლებას გამოიყენებას თავის დიდებული მიზნის განხორციელებლათ.

სხვა და სხვა ამბებში.

დღეს, 13 ნოემბერს, ვერაზე დანიშნულია სახალხო მიტინგი რუს. სოც.-დემოკრ. მუშათა პარტიის „უმრავლესობის“ ფრაქციის თფილისის კომიტეტის მიერ.

— დღეს 13 ნოემბერს, ამიერ-კავკასიის რკინის გზის სახელმწიფოს თეატრში ქართულ სცენის მოყვარულნი დაზარალებულ გურულების სარგებლოდ წარმოდგენას მართავენ. ბილეთების ფასი მომატებულია.

— 20 ნოემბერს, თბილისის სახაზინო თეატრში გაიმართება ქართული ოპერა გურიის კახაკებისგან გადამწვარ ოჯახების სასარგებლოდ. წარმოდგენილ იქნება სამ-მოქმედებიანი ოპერა „სველიღელი დალაქი“, მუსიკა როსსინისა. მონაწილეობას მიიღებენ: ქ-ნი ძნელაძისა, ბაქრაძისა; ბ-ნი რჩულიშვილი, ცხომელიძე, აღასკვი, ჯაფარიძე, ნეიფარიანი, ი. კარგარეთელი. დასახული გაიმართება კონცერტი, რომელშიაც მონაწილეობას მიიღებენ რუსულ საოპერო დასის მომღერალნი: ქ-ნი არციბაშვიცისა; ბ-ნი კოლოტოვი, ევლახოვი, ტომაშვიჩი და ქართული ხორო შესარულებს რამდენსამე ქართულს სიმღერას.

— მოსკოვიდან მივიღეთ შემდეგი დეპეშა: 9 ნოემბერი. სრულიად რუსეთის საგლეხო კავშირის და სახალხო მასწავლებელთა და სახალხო სწავლა-განათლების მოღვაწეთა კავშირის შეერთებული კრება თავის მძურ სალამს უგზავნის ქართველ ერის ყველა მებრძოლთ და გურულებსაც; რომელიც რუსეთის მშრომელ ხალხის დიად განმანთავისუფლებელ მოძრაობის სათავეში დგანან. კრება პატივსა სცემს ბრძოლაში მოკლულთა ხსოვნას. დახოცილთ — დიდება, ცოცხლებს — თავისუფლება! კრების თავმჯდომარე ტანი. მდივანი სკვორცივი.

— 13 ამ თვეს გურიისში აპირებს წასვლას ქუთაისის ვიცე-გუბერნატორი ა. ყიფშიძე. გურიაში ეხლა თითქმის ყველა დაწესებულება — ადმინისტრაციული სასამართლო, საჯოჯო, მოისპო. ვიცე-გუბერნატორს მინდობილი აქვს გურულებთან მოლაპარაკება და ამ დაწესებულებათა მოქმედების განახლება. (ც. ფურ.)

— ბათუმსა, ბათუმის ოლქსა დე კინტრიშის ხეობაზე სახმედრო წესები გაუქმდა.

— ქიათურაში 8 ნოემბერს, დილის ათ საათზე, სადგურის ახლოს, ლიანდაზე მოჰკლეს ბესარაბიის პოლკის მეექვსე როტის კომანდირი ტარასოვი. მკვლელი დასჯერს და შეიპყრეს.

— 22 ოქტომბრის ამბის გამო ნამეტნიკმა მადლობა გადაუხადა ჯარს, რომ ისე ერთბაშით ჩააქრო არეულობა (за быстрое сосредоточение) და თავი არ დაჰკარგა. ამასთან ერთად ნამეტნიკი სწერს: ამერიიდან იმ შენობებს, საიდანაც სროლა მოგესმებათ, სროლითვე გაეცით პასუხიო.

— ქიათურაში რკინის გზის სახალხო მატარებლების მოძრაობა 4 ნოემბრიდან დაიწყო. პირველი სახალხო მატარებელი წითელი დროშებით შემკული მოვიდა. ერთ დროშაზე, სხვათა შორის, ეწერა: „ძირს დვითმწყობელთა, გაუმარჯოს თავისუფლებას!“ დაბაში სხვაფრივ სიწყნარა.

— „ნოვოე ვრემია“ იუწყება, რომ 6 ნოემბერს, საღამოს 8 საათზე „ნოვოე ვრემია“-ს სტამბაში მივიდა 100 მუშა და, მუშათა დებუტატების საბჭოს კომიტეტის ბრძანებით, განიზრახეს სტამბაში დაბეჭდული „მუშათა დებუტატების საბჭოს ცნობების“ მეშვედვ ნომერი. სტამბის გამგე და მსამსახურენი დაატუსაღეს და შეუდგენ მანქანაზე ბეჭდვას. სტამბის ყველა შესავალი შვიარაღებული მუშები იდგნენ. ვინც სტამბაში მივიდა, ყველას ატუსაღებდნენ. ბეჭდვა გაათავეს დილის 10 საათზე. დაბეჭდილი გაზეთის ფურცლები ეტლებით წაიღეს. პოლიციამ ეს ამბავი მხოლოდ მეორე დღეს გაიგო.

— ვლადივსტოკაში ამას წინათ ჯარში დიდი არეულობა მოხდა. 6 ნოემბერს, ქალაქს გამოკოცნება დაეტყო, თუმცა უცხოეთის გემების გადმოტვირთვის არ შესდგომიან. ჯარში არეულობა წყნარდება ლინევიჩის ბრძანების წყალობით, რომელმაც განკარგულება მოახდინა, დაუყენებლივ დაითხოვონ 5.000 ჯარის კაცი სათადარიგოთ და ყველა ძველი სათადარიგო პრიამურისა. საშინელ სურათს წარმოადგენს დანგრეული ქალაქი. დაარსდა კომიტეტი დაზიანებულითათვის დახმარების აღმოსაჩენათ. ჩინელებმა თავი შეაფარეს გემებზე. ბევრი წავიდა. სანოვაგე არაა.

— გროდნოში 7 ნოემბერს არეულობა მოხდა მე 26-ე საარტილერიო ბრივადში. უბრალო ჯარის კაცთა ერთი ნაწილი დატუსაღებულია. მიზეზი არეულობისა ისაა, რომ მათ მოისურვეს წინად დისციპლინის დარღვევისათვის დატუსაღებულ ამხანაგების განთავისუფლება.

— ეკატერინბურგში 7 ნოემბერს საბჭომ ერთხმად დაადგინა, მოსახოვოს მთავრობას პოლიტიკურ დანაშაულებათა სრული ამნისტია, გადასდოს 500 მანათი ამგვარ დანაშაულებათა დასახმარებლათ და ამ გვარივე მიზნით ხმოსანთა შორის გამართოს ხელის მოწერა.

— დონის როსტოვში 7 ნოემბერს ასმოლოვის ქარხანასთან მუშებსა და კახაკებს შორის შეტაკების დროს მიძიმეთ დაიჭრა ათი კაცი.

— პოლიციის მე-7 ნაწილში, 9 ნოემბერს, საღამოს 7—8 საათზე, ერთი აღიქმითი ატყდა, ჭიმა გავარდა: „თფილისის პოლიციის 4000-მდე სალდათი აჯანყდა, დუქნები დაკეტეთ, თორემ უბედურება აუცილებელიაო“. მართლაც, მთელ ავლაბარში მსწრაფლ დუქნები ჩაკეტეს და ყველა სახლისაკენ გარბოდა. როგორც გიმორკვა, თფილისის გრენადერთა პოლიციის შემდეგ ამბავი მომხდარა: ერთს სალდათს ჯარის ყასბის ბიჭთან ლაპარაკი მოსვლია. ბიჭს მოუქნევია დანა და სალდათისათვის მუნდირი ჩამოუჭრია. სალდათებს მოჩხუბარი ბიჭი დაუქვრიათ და მორიგე აფიცრისათვის გადაუციათ. მერე ბიჭის პატრონი მოსულა და მოუხერხებია ბიჭის განთავისუფლება. ეს რომ სალდათებს გაუგიათ, გული მოსვლიათ და მოუღაპარანათ იმაზე, თუ რათ განთავისუფლეს ბიჭი და

რატომ პასუხის გებაში არ მისცეს. სალდათები წასულან პორიგ აფიცერთან და გულმოსულებს ლაპარაკი დაუწყიათ. აფიცრის დაუნახავს, რომ სალდათები აღელვებულნი იყვნენ და პოლიციის აფიცრთა კლუბში შესულა. მთელი პოლიცი ფეხზე დადგა, მისცივინიან აფიცრს და დაუწყიათ პროტესტის გამოცხადება: „ჩვენ აქ შიმშილით ვიხოცებით, აი, ჩვენი ცოლ შვილისაგან გამოგზავნილი წერილები, ისინიც შიმშილით გვეხოცებიან, რათ გვაყოფებთ ასეთ მდგომარეობაში! აქ ქალაქში არავითარი „ბუნტები“ არ არის, გავგანთავისუფლეთ, რომ წავიდეთ სამშობლოშიო“ და სხვა. აფიცრობა შეფიქრიანებულა და კლუბიდან წასულან. სალდათებს ტელეფონით პოლიციის უფროსისთვის დაუძახნათ. როგორც ამბობენ, პოლიციის მისვლისას ჯავრობა დაუწყია, იარაღი ამოღულია და დამუქრებია. ამას უფრო გაუმწარებია სალდათები. მაშინ უფროსი შესულა სადგოში, იარაღი აუხდია, ისე გამოსულა ჯართან და დაუწყია ლაპარაკი, დამშვიდებულიყვენ. ჯარი დამშვიდებულა და უფროსისთვის მოთხოვნილებანი წირუდგენია, თან განუცხადებია. 10 ნოემბრის საღამომდე ავიცისრულეთ ეს მოთხოვნილებათ. (ნ. ც. ფ.).

კ ო რ ე ს ბ ო ნ დ ე ნ ე ი ე მ ი.

განჯა. როცა განჯაზე უნდა ვისმეს რამე თქვას ან დაწეროს, საჭიროა სახეში ქონდეს სამი განჯა: განჯა-სადგური, განჯა-თათრების და განჯა-სომხების. სადგურზე და მის ახლო-მახლო მცხოვრებთ რკინის გზის მოსახლურებში შეადგენენ, უმეტესობა აქ ქართველობაა. სადგურ განჯის მცხოვრებნი დიდათ განსხვავდებიან დანარჩენ ორი განჯის მცხოვრებთაგან: თუ სადგურზე ცხოვრება დულს და გადადულს, ქალაქში კი ცხოვრება მიდუნებულია; სადგურზე არა გრძნობ თავს მოწყვეტილათ კულტურულ ცენტრებთან, რადგანაც აქ ის ხდება (მეტადრე ამ ოთხ-ხუთ ბოლონდელ თვეში), რაც სხვაგან—ბრძოლა და მისწრაფება უკეთესის მომავალსაკენ ქაჩაღებულია, სულ სხვა ნამდვილი ქალაქი განჯა.

ყოველ-გვარ კულტურულ მოძრაობის მხრით ქალაქი განჯა ჩამორჩენილი არის; მხოლოდ მოსწავლე ახალგაზდათა სუსტი პროტესტი არსებულ წეს-წყობილების წინააღმდეგ არღვევდა რამოდენიმეთ განჯის ცხოვრების ერთფერობას. სულ სხვას წარმოადგენს, როგორც ზემოთა ვთქვი, განჯა-სადგური: ამ რამდენიმეთ თვის ვანშავლობაში, მაინც შესამჩნევი ნაბიჯი წარსდგა წინ ასე რომ დღეს აქ სადგურზე მუშათა მტკიცე ორკანონიანთა დაარსდა, რომელშიაც შედის 600—600 კაცი.

15 ოქტომბერს გამოცხადდა აქ რკინის გზის მოსახლახურეთა პოლიტიკური გაფიცვა; გაფიცვას პირველათ ხელს უშლიდენ ზოგიერთი ვაჟ-ბატონები, მაგრამ 16 ოქტომბერს დამით სადგურის უფროსის თანაშემწეს, ტერპილოვსკის, ვილაკებმა შიგ კაკარდაში მობარტყა ტყვია, რომელმაც შუბლს აუხვია (აღბათ კაკარდის ხათრით) და მხოლოდ ქოჩორზე ცოტა ტყავი ათხაქნა. ამ ამბის შემდეგ კი გაფიცვისთვის მაინცა და მაინც არავის შეუშლია ხელი; ბ-ნი ტერპილოვსკი მძა გახლავთ ტრაგიკულათ გადაცვლილის თბილისის სადგურის უფროსისა.

18 ოქტომბერს გავიგეთ მანიფესტის გამოცხადება; სადგურზე გაიმართა მიტინგი, რომელზედაც გადაწყდა მანიფესტაცია გამართულიყო დაუყოვნებლივ ქალაქშიაც ადგილობრივ სოციალ-დემოკრატიულ მუშათა ორგანიზაციის მეთაურობით. ათასამდე კაცი და ქალი წითელი დროშებით ხელრობით. ათასამდე კაცი და ქალი წითელი დროშებით ხელრობით, რომელზედაც წარწერები იყო ქართულ-სომხურ-თა-

თრულ და რუსულ ენაზე, რკინის გზის მუსიკით და მარსელის სიმღერით გაემართა სადგურიდან ქალაქში. ქალაქიდან მანიფესტანტებს მიეგება მოსწავლე ახალ გაზრობა და ზოგიერთი ინტელიგენტი პირები. საღამოს 4 1/2 საათზე მანიფესტანტები შემოვიდნენ ქალაქში, პოლიცემისტერმა ნიშნითა ხალხს წითელი დროშები დამალათ, მაგრამ ამაზე მარსელიოზის სიმღერით უბასუხეს. ხალხმა შემოიარა ქალაქის უმთავრესი ქუჩები და გაჩერდა ქალაქის ბაღთან, გუბერნატორის სახლის ახლო. აქ ორატორებმა სიტყვები წარმოიტყვეს ქარაულ და რუსულ ენებზე, შემდეგ წარმოსთქვა სიტყვა სომეხთა ამხანაგმა და ბოლოს წარმოათქვა სიტყვები თათრულ ენაზედაც, რაც ძლიერ სასიამოვნოთ დარჩა. თანთან სიტყვებში ორატორები რასაკვირველია არჩევდნენ, რომ ოქტომბრის მანიფესტი ზოძებული კი არ არის, არამედ პროლეტარიატმა სოციალ-დემოკრატიის ხელმძღვანელობით დიდი ხნის სისხლის ღვრის შემდეგ ხელიდან გამოგლოჯა თავდასულ ბიუროკრატიას, რომ ეს პირვბლი ნაბიჯია პროლეტარიატისაგან მედგრათ გადადგმული, რომელსაც უნდა მოყვას მეორე, მესამე და მეტეც, ვიდრე სოციალიზმი განხორციელდებოდესო და სხვა და სხვა. შეეხენ აგრეთვე სომეხ-თათართა დღევანდელ ურთიერთობას და აღნიშნეს სომეხ-თათართა ბურჟუაზიის როლი ამ ორი ერის სისხლის ღვრაში. მიტინგი გათავდა. მანიფესტაციები გაგრძელდა მეორე დღესაც, 19 ოქტომბერს. 20 ოქტომბერს თათრებმა გამართეს საკუთარი მანიფესტაცია საზანდრის დაკვირით და ამ დღეს ერთმა თათარმა წარმოსთქვა სიტყვა სომეხებს ნიწლიში სომეხებსა და თათრებ შორის ძმობა-ერთობის განმტკიცებაზე. სხვათა შორის წარმოსთქვა მან, რომ კავკასიაში ერთობის მაღიარებელი მოძრაობა მხოლოდ გურჯუბმა (ქართველებმა) შექმნეს, მაშინ როდესაც ჩვენ—სომეხები და თათრები ერთმანეთის უღელტეხილზე ვლევთ ჩვენ დღესაც; დროა მოვიდეთ გონს, დავივიწყეთ შური და მტრობა და ქართველთან ერთათ (რასაკვირველია ქართველ მშრომელ ხალხთან) ჩვენც ჩაგვბეთ განმათავისუფლებელ მოძრაობის ფერხულში.

21 ოქტომბერს გავრცელდა ხმა რომ „დროშაკისტებს“ ვითომ მიემართოს პოლიცემისტერისათვის ნება მოგვეცი ანტისოციალ-დემოკრატიული მანიფესტაცია მოვახდინოთო, მაგრამ პოლიცემისტერს ვითომც ნება არ მიეცეს.

27 ოქტომბერს მოიხსნა ვაფიკვა განჯაში. „პატრიოტული“ ანუ ხულოგიანური მანიფესტაცია განჯაში, საბედნიეროთ, არ მოხდარა. 27 ოქტომბერს, საათის ცხრაზე დილით შეიქმნა ერთი ჩოჩქოლი ბაზარში. გავრცელდა ხმა, რომ დღესვე მოხდება სისხლის ღვრა სომეხებსა და თათრების შორისო. მსწრაფლ დიკეტა დუქნები და ორივე მხარე საომრათ მზადნებას შეუდგა. და აი რა მოხდა: საათის ცხრაზე ერთ მახლობელ თათრის სოფლიდან ბაზარში მოაქენა უბელო ცხენი ერთმა თათარმა და გაშმაგებულმა მიმართა მართლ-მორწმუნეთ: „ხალხო! წუხელი დაგვეცენ სომეხები თავს, რიცხვით 500-სამდე და სულ აგვიკლეს, გადაგვწყვეს და ჩემს გარდა ყველანი დახოცეს, მე გამოვასწარ ძლივს. ხალხო! ნუ თუ შურს არ იძიებთ?“ და სხვა ამ გვარები. აი ეს გახლდათ ხალხის არე-დარევის მიზეზი. პოლიცემისტერის განკარგულებით შეპყრობილ იქმნა მქადაგებელია. მაგრამ ორი საათის შემდეგ ისევე გაუშვეს ვილაცის თავდებობის ქვეშ.

როგორც ვამომცეს, გამოძებამ აღმოაჩინა, რომ არავითარი თავდასხმა სომეხებისაგან არ მოხდარა და ტყუილით გავრცელა საშინელი ამბავი იმ თათარმაო, და თუ ეს ასეა, რაღათ გაუშვეს ის თათარი?... ერთი სიტყვით დღე არ გა-

დის ისე, რომ არ გავრცელდეს ხმა. ესა და ეს სოფელი აიკლეს თათრებმა, ესა და ეს—სომეხებმაო, და როდის მოედება ბოლო ამ საშინელ ამბებს არ იცი. რაში ან სად უნდა ვეძიოთ ხსნა?

ერთათ ერთი ხსნა იმაშია, რაც უკვე გამოთქვა ჩვენმა ორგანომ (მოგზ. №№ 33 და სხვები): სანამ ამ ორი ერის მუშა ხალხი იმდენათ არ ამალდდება კონფლიქტით, რომ თავისი კლასიური ინტერესი შეიგნოს და თავი დააღწიოს ბურჟუაზის და სამღვდლოების გავლენას, რომელთა იდეოლოგიები კვლავ განაგრძობენ კლასთა შორის „საერთო ნიადაგის“ და პარამონის ძებნას, მანამდე არავითარ ძალებს არ შეუძლიათ ამ ორი ერთა შორის განხეთქილების მოსპობა. კლასიური ინტერესების შეგნება, კლასიურ წინააღმდეგობის გაღრმავება სომეხ-თათართა მუშა ხალხში, აა სომეხ-თათართა სოციალ-დემოკრატიის უმთავრესი მიზეზი და მოვალეობა! ნუ თუ სომხის მუშა ხალხს არ ძილუქს შექმნას ისეთი ძლიერი სოციალ-დემოკრატიური პარტია, რომელიც წინააღმდეგს სომხის ბურჟუაზიის ნაციონალ-შოგინისტურ პარტიას, როგორც „დროშაკისტების“ პარტიაა. ჩვენ გვჯერა, რომ დღეს ეს არა თუ შესაძლებელია, არამედ აუცილებელი საჭიროებაა.

Sandäman.

რ უ ს ე თ ი.

30 ოქტომბერს ნიკოლაევის რკინის გზის ალექსანდროვის მექანიკურ ქარხანაში გაიმართა მიტინგი. ალექსანდროვის ქარხნის მუშათა საბჭოს წარმომადგენელმა მოახსენა შეკრებილებს შედეგი წინ დამათ მომხდარ მუშათა დებუტატების კრებისა, რომელმაც გადასწყვიტა შემოიღოს 8 საათ. სამუშაო დღე რევოლიუციონური საშუალებით. დიდის ალტაცებით მოისპინა კრებამ ემიგრანტების. ბ. დეიის და ვ. ზის-ულჩის რუსეთში დაბრუნებას ამბავი. ისინი ეხლა პეტერბურგში იმყოფებიან თურმე და დიდის პატივისცემით იქნენ მიღებული მუშათა რჩევის წარმომადგენელთა მიერ. გაიჩნა კითხვა იმის შესახებ თუ რაწილათ მოექცენ შავ რაზმელ მუშებს. ჯერ უნდოდათ გამოერიცხათ ისინი მუშათა წრიდან, მაგრამ მერე გადასწყვიტეს არ მიემართათ სასტიკი ზომებისათვის; უფრო სასარგებლო იქნება დაისწრონ ისინი საერთო კრებებზე და აუხსნან მათ რომ პოლიცია და რეპრესიონური პარტია იმათ აბრეყებს და ცალიობს მათი შეშფობით ხელი შეუშალოს პროგრესულ მოძრაობას. მუშათა პარტია უნდა ცდილობდესო—ამბობდნენ მიტინგზე—იხმაროს ყოველივე კულტურული შემთხვევაში მიმართოს რევოლუციონურ საშუალებას. კამათის შემდეგ მიტინგზე დამსწრეთა მიიღეს იმ გვარივე რეზოლიუცია, როგორც მიღებული იყო ვიბორგში ლიბონის ქარხნის მუშათა მიერ: „იმ დროს, როცა რევოლიუციის რისხვა ანგრევს თვითპროლეტობას, ჩვენთვის, მუშებისათვის საჭიროა მჭიდროთ შეკავშირდეთ ერთ პარტიათ, რომ შეგვეძლოს დაუღალავათ ვიბროლოთ ჩვენი ინტერესებისათვის, წინააღმდეგ შემთხვევაში ჩვენი გამარჯვების ნაყოფს ბურჟუაზიული პარტიები ჩაიდებენ ხელში. მუშათა პარტიამ უნდა მიიღოს ისეთი პროგრამა, რომელიც მთელი ქვეყნის პროლეტარიატის ინტერესების გამოთხატველია. ასეთ პროგრამათ ითვლება პროგრამა საერთაშორისო სოციალ-დემოკრატიისა“. ამას გარდა რეზოლიუცია წინადადებებს აძლევს რჩევას განაგრძოს ბრძოლა სახალხო მილიციის დაარსებისათვის 8 საათ. სამუშაო დღის და სოციალიზმის დასამყარებლათ.

პუტილოვის ქარხნის მუშებმა, რაკი დარწმუნდნენ, რომ მათ წრეში იმყოფებოდა ასამდე კაცი, რომლებიც შავ რაზმელებს გადაუბირებიათ, წინადადება მიცეს დაუყოვნებლივ დაეტოვებიათ ქარხანა. ეს მოთხოვნა მათ მიმართ სისრულეში მოიყვანეს.

30 ოქტომბერს გაზეთ „რუსის“ სტამბის მუშებს დაუდგენიათ რევოლუციური საშუალებით შემოიღონ 8 საათი სამუშაო დღე და სამი მორაგებობა.

30 ოქტომბერს შედგა პეტერბურგის მეკანდიტერების და პურის მცხოვრების კრება კავშირის შედგენაზე მოსალაპარაკებლათ. გამოირკვა, რომ კავშირის წევრებთან არ მიიღებინა ზედამხედველები და აღები; კავშირში მონაწილეობას მიიღებენ ოსტატებს გარდა შავი მუშებიც. კავშირის მიზანია — დაიცვას თავისი პროფესიის ინტერესები; გარდა ამისა მონაწილეობა მიიღოს პროლეტარიატის განმათავისუფლებელ მოძრაობაში. მომავალ დამფუძნებელ კრებაზე მოისმენენ კავშირის წესდების პროექტს, სხვა და სხვა დაწესებულებათა დელეგატების მიერ შემუშავებულს.

29 ოქტომბერს პეტერბურგში მოხდა შერთებული კრება სოციალ-დემოკრატიების პარტიების სარაიონო კომიტეტთა წევრებისა, (უმციკრესობას და უმრავლესობის). კრებამ განიხილა შემდეგი კითხვები: რა დამოკიდებულება უნდა იქონიონ მუშათა დეპუტატების საბჭოსთან; ამ საბჭოში არიან პეტერბურგის ქარხნების და ფაბრიკების მუშებისაგან ამორჩეულები, რომლებიც შეიძლება სამ ჯგუფათ დავყოთ: სოციალ-დემოკრატები, „პარტიათა ვარეშე მდგომნი“ და ფრიად უმნიშვნელო ჯგუფი სოციალ-რევოლუციონერებისა.

„პარტიას ვარეშე მდგომნი“ უმეტეს ნაწილათ სოციალ-დემოკრატებს ემხრობიან და სოციალ-დემოკრატების ყველა რევოლუციურ მხარს უჭერენ. ამ ნაწილათ დეპუტატთა საბჭო ხმის უმეტესობით დებულობდა სოციალ-დემოკრატების რევოლუციურებს. „მუშათა დეპუტატების ცნობებსაც“ სოციალ-დემოკრატიული ორგანოს ხასიათი ქონდა, ყველა წერილებს სოციალ-დემოკრატები ათავსებდნენ შიგ. ასე რომ, საბჭოს ფაქტიურათ სოციალ-დემოკრატები ხელმძღვანელებენ. მიუხედავად ამისა ახირებული დამოკიდებულება აქვს საბჭოს პარტიასთან: თუმცა ფაქტიურათ სათათბირო სოციალ-დემოკრატიულია, მაგრამ იმას არავითარი სავალდებულო დამოკიდებულება არ აერთებს პარტიასთან. საყოველთაო გაფიცვის მოწყობის დროს ეს კითხვა არ იყო წამოყენებული საბჭოში, რომელიც მაშინ გაფიცვების კომიტეტს წარმოადგენდა, მაგრამ ახლა შიგ საბჭოში წამოყენებულია საკითხი: რომელ პარტიას უნდა მივმხრობოთ ის. ამ დღეებში მოხდნარ ორი ფრაქციის (უმციკრესობის და უმრავლესობის) ფედერატიული რჩევის სხვადასხვა შემდეგი რევოლუციუა გამოიტანეს: თუ დეპუტატთა საბჭო არ კმაყოფილდება განსაზღვრულ კონკრეტული მოქმედებით და პოლიტიკურ ასპარეზზე მოქმედება სწავლია, რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ხელმძღვანელობით უნდა იმოქმედონ.

26 ოქტომბრის კრება სულ იმაზე მსჯელობდა, თუ როგორ გაატარონ ეს რევოლუციუა ცხოვრებაში. უმციკრესობის ფრაქციის წარმომადგენლებმა განაცხადეს, რომ ფედერატიული საბჭოს რევოლუციუას ისინი სავალდებულოთ არ თვლიან, რადგანაც ის სარაიონო კომიტეტებისაგან არ არის დამტკიცებული. მაგრამ რადგანაც უმციკრესობის წარმომად-

გდენელი საჭიროთ თვლიან, რომ საბჭოს სოციალ-დემოკრატიული ხასიათი ქონდეს, იმათ შემდეგ წინადადება შემოიტანეს: არ უნდა დაეჭვართ საბჭოს პარტიას ჩარიცხვა და თუ შიგ საბჭოში წამოაყენეს ეს საკითხი, უნდა ეცადოთ და რამენაირათ გადავაფუქჩოთაო.

უმრავლესობის წარმომადგენელი კი, პირიქით, იმ აზრს იყენებს, რომ კითხვების გადაფუქჩება სოციალ-დემოკრატებს არ შეეფერის და რადგანაც დეპუტატების საბჭოში ეს კითხვა კიდევ წამოაყენეს, სოციალ-დემოკრატები უნდა ეცადონ, თუ საბჭო პოლიტიკური ორგანიზაციის სახეს იღებს, უსათუოთ რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ხელმძღვანელობა უნდა მიიღოს. პარტიის ვარეშე საბჭო მარტო მაშინ შეიძლება დარჩეს, თუ პროფესიონალურ ორგანიზაციათ გადაქცევა ღკონკრეტულ მიზანს დაისახავს. ან და სხვა და სხვა ორგანიზაციებს შეაჩნებებს ეცდება ბრძოლის გასაძლიერებლათ.

როდესაც ფედერატიული რჩევის რევოლუციუა პრინციპილიური მხრით ვარჩიეს, ფედერატიულმა რჩევამ შემდეგი პრაქტიკული ხასიათის რევოლუციუა წარმომადგინა:

- 1) გაიმართოს რამდენიმე მიტინგი, რომლებზედაც უნდა გამოყრკვას სოციალ-დემოკრატიული პარტიის, როგორც პროლეტარიატის კლასობრივი ბრძოლის ერთადერთი ხელმძღვანელი მნიშვნელობა; 2) გაიმართოს ორივე ფრაქციის რაიონების კომიტეტთა წევრების და რაიონის წარმომადგენელ სოციალ-დემოკრატთა კრებები, რათა გამოარკვიონ, თუ რომელ ზავლში თუ ქარხანაში უნდა მოხდეს დამატებითი ანუ ხელ-ახალი არჩევნები და დაინიშნოს კანდიდატები; 3) მოეწყოს მუშა-დეპუტატთა საბჭოში სოციალ-დემოკრატიული „ბლოკი“.

როდესაც რევოლუციუა უკვე წამოყენებული იყო, უმციკრესობის წარმომადგენლებმა განაცხადეს, რომ კრებას არავითარი უფლება არა აქვს, რადგან უმციკრესთა რაიონის კომიტეტების ყველა წევრი არ იღებენ მონაწილეობასო. ამის და მიხედვით უმციკრესობის წარმომადგენლებმა უარი განაცხადეს ხმის მიცემაზე. რაიონის კომიტეტთა დანარჩენმა წევრებმა ერთხმათ მიიღეს ფედერატიული კომიტეტის რევოლუციუა.

29 ოქტომბერს მოხდა მუშათა დეპუტატების საბჭოს კრება. კრებას აუარებელი ხალხი დაესწრო. კრების განსაკუთრებული სიოცხლის მიზეზი ის იყო, რომ კრებას დაესწრენ საზღვარ-გარეთიდან დაბრუნებული გამოჩენილი სოციალ-დემოკრატი ვერა ზასულდინი და ლ. გ. დიჩი. როდესაც საპარტიო სტუმრები მუშაში ამართულ ესტრადაზე გამოჩნდნენ, ხანგრძლივმა ტაშის ხმამ მოკო მთელი კრება. მრავალი ორატორები აღტაცებით ეგვებოდნენ ხალხის განთავისუფლებისთვის თავგანწირულათ მებრძოლების სამშობლოში დაბრუნებას, იხსენებდნენ იმ მძიმე ეკლავან გზას და იმ ტანჯვას და წამებას, რომელიც გამოსცადეს თავისუფლებისათვის თავგანწირულებმა აქამდის. ბოლგარის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წარმომადგენელი მიესალმა ძვარვას სტუმრებს და თავის სიტყვაში აღნიშნა ის თვალ-საჩინო გავლენა, რომელიც იქონია რუსეთის სოციალ-დემოკრატთამ ბოლგარის პროლეტარიატზე. ბოლგარელ ამხანაგის შემდეგ ილაპარაკა სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის წარმომადგენელმა. ორატორმა მოულოცა სოციალ-დემოკრატიული პარტიას ვერა ზასულდინის და დიჩის დაბრუნება და დაუშუბტა რომ სოციალისტ-რევოლუციონერებმა სიხარულით ეგვებებიან

დასახურებულ მებრძოლო, მაგრამ, მწუხარებას გამოსთქვა-
მენ, რადგანაც დანარჩენი მებრძოლნი, როგორღუქის ძვე-
ლი მეგობრები: ბრეშკოვსკია, რომელსაც ასე შალდა და
წრმენით გვირა ხელში წითელი დროშა, საზოგადო და
გერმანი, ჯერ კიდევ ბნელ ციხეში სხედან და იტანჯებიან.
ამ ორატორის სიტყვებშიც აღტაცებული თანაგრძობა გა-
მოიწვია. ყველა ორატორების შემდეგ ტრიბუნაზე ავიდა დიხი
და მხურვალე მადლობა გადაუხადა აქ შეკრებილებილებს
ასეთი თანაგრძობისათვის. თავის მოკლე სიტყვაში დიხმა
დაასურათა რუსეთის რევოლუციონური მოძრაობის ისტო-
რია; შეადარა მე-70 წლებში „ნაროდნია ვოლას“ სამოქმედ-
ლო ასპარეზზე გამოსვლა ახლანდენ მომენტს, რომელსაც
ღრმა ისტორიული მნიშვნელობა აქვს, რადგანაც რუსეთის მუშა
ხალხი და დიდებულ რევოლუციონერ არმიას წარმოადგენს.

პრეზიდიუმის ერთმა წევრმა შესთავაზა ვ. ზასულიძის და
და დიხის დაეკრათ საპატიო თავმჯდომარეების ადგილი,
რადგანაც კრებამ პრაქტიკული კითხვების გადაწყვეტას უნდა
შეუდგეს.

კრებას უნდა გადაეწყვიტა, რომელი პარტიის ხელ-
მძღვენილობით უნდა იმოქმედოს მუშათა დემუტატების საბ-
კომ. თუ საბჭო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიულ მუშათა
პარტიას შეუერთდა, საბჭოდან სოციალისტ რევოლუციონ-
ერები და პარტიათა გარიშე მყოფნი უნდა გავიდნ და ამ
ნაირათ პეტერბურგის პროლეტარიატის შეერთებული ორგა-
ნიზაცია დაირღვევა. რადგანაც ეს კითხვა ფრიად სერიოზუ-
ლი გამოდგა—აღარ გადაუწყვეტიათ.

კრებამ შემდეგი კითხვები განიხილა: 1) მუშების
შეიარაღება. 2) 8 საათის სამუშაო დღის შესახებ. პირვე-
ლი კითხვის შესახებ დღეგატებმა მოახსენეს კრებას, თუ
როგორ იარაღდებიან იმ კონტრ-რევოლუციონურ მოქმედ-
ებათა მოლოდინში, რომელსაც მომავლადი რევოციის დამცვე-
ლები ამზადებენ ყველგან. 28 ოქტომბერს მუშები ყველა
ადგილს სტეკდენ ფოლადის ხმლებსა და ხანჯლებს, ამზადებ-
დნ სხვა თავის დასაცველ იარაღს. ამ მუშაობაში ყველი
მუშები იღებდენ მონაწილეობას მოხუცებიდან დაწყებული-
შაგირდებამდე. პუტილოვის ქარხნის დღეგატებმა სასიამო-
ნო ფაქტი აღნიშნა. მან თქვა, იარაღების დამზადებაში ჩვენ
ქარხანაში ის მუშებიც იღებდენ მონაწილეობას, რომელნიც
უკანასკნელ გაფიცვის დროს გაფიცულებს სდევნიდენ კე-
ტიებით და რკინის ლომებითო. ნევის ქარხანაში მუშებმა ფოლა-
ნი მოსთხოვეს დირექციას იარაღისთვის. დირექციამ 25 ფუ-
თი ფოლადი მისცა მათ. სიმენსის და ვალსკეს ქარხნის მუ-
შებმა ყველა მუშების თოფ-რევოლვერებით შეიარაღება მო-
თხოვეს ქარხნის ადმინისტრაციას. მოსკოვის ზასტავას იქით
კარგა ხანია არსებობს სოციალ-რევოლუციონერთა მებრძო-
ლი რაზმი, რომელიც ამ უკანასკნელ დღეებში მუდამ თავის
მხეგრავეებს და პატრულებს აყენებდა მთელ რაიონში. ერთმა
დღეგატმა უჩინა ამხანაგებს, ყველამ ბლომათ იქონიეთ
თან გოგირდის სიმევერა.

შემდეგ კრება 8 საათის სამუშაო დღის შემოდების შე-
საღებ კითხვაზე გადავიდა. კრებამ დიდი ყურადღებით მოის-
მინა იმ ქარხნების მუშათა მოხსენება, სადაც უკვე გაფიცო-
ციელებითა 8 საათის სამუშაო დღე და შემდეგი ორი რე-
ზოლიუცია მიიღო: „მუშათა დემუტატების საბჭოს საზოგადო
კრებამ ერთმანთ დაადგინა, რომ ორშაბათიდან, 31 ოქტომ-
ბრიდან, პეტერბურგის ყველა ქარხნებში და ზავოდებში რევო-
ლუციონური გზით გაახორციელონ 8 საათის სამუშაო დღე.
ყველა რაიონების ურთი ერთ შორის დახმარება იქნება ამ

დადგენილების თავდები“. „მუშათა დემუტატების საბჭო სხი-
რულით ვგებება იმ ამხანაგებს, რომელთაც რევოლუციონ-
ური საშუალებით შემოიღეს 8 საათის სამუშაო დღე და
წინადადებას აძლევს ჩამორჩენილ ქარხანა ზავოდებს შეუერ-
ოდენ 8 საათისათვის ბრძოლას და გაახორციელონ ეს ყო-
ველგვარი საშუალებით ყველა იმ ქარხანათა დახმარებით,
სადაც უკვე გაყვანილია ეს მოთხოვნა“.

აღზორ მიმევაა ბაქო „კონსტიტუციის“

(დასასრული).

20 ოქტ. მიტინგი რკინის გზის თეატრში გაიმართა. სხვა-
თა შორის ილაპარაკა თათრების წარმომადგენელმა. „ჩვენ—
ამბობდა ახალგაზდა თათარი—მხოლოთ ახლა გავიგეთ, თუ
რისთვის იბრძვიან ჩვენი მოძმენი და რა ხდება ჩვენს ირგ-
ვლივ. ახლა ვგრძნობთ, რომ ის თავისუფლება, რომელიც
ჩვენ შევიძინეთ, აუარებელი სისხლით არის ნაყიდი; ამ თავი-
სუფლებით ჩვენც ვისარგებლებთ; ხოლო ჩვენი სისხლი იმი-
სათვის სრულიად არ დაქცეულა. მოძმენო, ჩვენ გვგრძნობთ
ამას და ეს გარემოება გვაიძულეს აწი მანც არ ჩამოვრჩეთ
იმათ. ვინც ხალხის განმთავისუფლებელ დროშის ქვეშ
მოღვაწეობს... ჩვენ მოგვწონს სოც. დემოკრატიული მოძ-
ღვება და გთხოვთ, ამხანაგებო, მაშადანთა ერთი ჯგუფის
მონდობილობით, მიიღოთ ჩვენი სალამი და ძმური ხელი გა-
მოგვწიოთ. დაგვეხმარეთ! ჩვენს ხალხს სურვილები და მის-
წრაფება კარგი აქვს, მაგრამ უშეკრება ღუპავს... ჩვენ დღემ-
ღის ვერ ვიცნობდით ჩვენს მტრებს. თვალეზო გვექნადა და
ვერ ვიხედებოდით, ყურები გვება და არ გვესმოდა, თავი—
არ მუშაობდა... სომხებო! ვაპატიოთ ერთმანეთს განვილი
უბედურება, დავივიწყეთ იგი და შევეცადოთ საერთო საქ-
მისთვის თავდადებით სასახურს“... — „მე არავის არ ვდებ
ილდენ ბრალს, თქვა ამის შემდეგ სომხის ორატორმა—რამ-
დენს ჩვენ ნაციონალისტურ პარტიებს და ჩვენს ბურჟუა-
ზიას... სიხარულით ვეგებები ამხანაგ თათრის სიტყვებს და
ხმამდლა ვლიარებ, რომ მხოლოთ მშრომელი ხალხის შე-
ერთება მოუღებს ბოლოს ჩვენ შორის ატეხილ შურისძიებას.
მე, სომეხი სოც. დემოკრატი, პირველათ ვაძლევ ხელს ამ-
ხანაგ თათარს, სრულიად დარწმუნებული, რომ სოც. დემო-
კრატიულ პარტიის დროშის ქვეშ, და მხოლოთ მის ქვეშ,
ქრება ყოველ გვარი პირადი თუ ნაციონალისტური ინტერე-
სები, ის აკავშირებს და აერთებს ერთი ბედის ქვეშ მყოფს
ყველა ეროვნების მშრომელ ხალხს... გაუმარჯოს ძმობას,
ერთობას!“ თათარმა და სომეხმა სოც. დემოკრატებმა ხელი
ხელს მისცეს, საზოგადოება „ურასა“ და ტაშისციმით მიეგება,
სცენაზე ამხანაგებმა „ინტერნაციონალ“ იმღერეს...

ასეთი იყო გამარჯვებულ ხალხის თავისუფლების პირ-
ველი დღეები ბაქოში.

მაგრამ, რადგანაც ხალხის გამარჯვება აღიარებულია
ჯერ-ჯერობით მარტო ქაღალდზე, ცხოვრებაში კი წინაღულ-
ლათ ძველი წყობილების მოსახსნურები თარეშობენ,
გასაკერი არ უნდა იყოს, რომ ისინი უკანასკნელ ღონეს
იღონებდენ და ცხოვრების მთელ სიბინძურესა და ნაგავს თავს
მოუყრიდენ, რომ იმის უკან და იმის საშუალებით ემოქმედ-
ნათ ხალხის წინააღმდეგ. და აი როცა მთელი რუსეთის მო-
წინავე ნაწილმა ნიშნათ მოახლოებულ (და არა მომხდარ)
სრული გამარჯვებისა ააფრიალა თავისუფლების წითელი
დროშა, რუსეთის საზოგადოების სულით და ზნეობით დაბალ
და გარყვნილ ნაწილმა უშეკრების ხელით და ძველი წყობი-
ლების დამქაშთა ორგანიზატორობით ამოაფრიალეს ძველი,

ხალხის ჩაგვრისა და ტანჯვის გამხსენებელი, დროშა და მეფისა და „მეფის მიერ ბოძებულ თავისუფლების“ სახელით ძარცვა-გლეჯისა და უდანაშაულო ხალხის ხოცვის შეუდგენ... ოდესის, ტომსის, როსტოვის, თფილისის და სხვ. და სხვ. ამგვარი უკანასკნელი გესლია თვითმყოფელ მოავრობის! რა თქმა უნდა ეს გესლი უფრო მწვავე იქნებოდა ბაქოში. 20 ოქტომბერს, ე. ი. იმ დროს, როცა ქალაქის სხვადასხვა ადგილებში მიტინგები იმართებოდა, ბაილოვში (ქალაქის ერთი ნაწილია) დაუძღვრებულ თვითმყოფლობის დასაცველათ საზოგადოების ნაძირალები იკრიბებოდნენ. „ოლეუმის“ პრომისელი ცნობილია, როგორც ბუდე ვერეთ წოდებულ „პეტროველების“ (პატრიოტების), ამ პრომისლის მუშებმა ააფრიალეს პირველად ბაქოში სამფრის დროშა, თავი მოუყარეს მის ქვეშ რამდენიმე ათეულ „ხულიგანს“ და გამოემართენ ქალაქისაკენ. აქა-იქ, რა თქმა უნდა, არაკიდ გადაჯერეს, ღმერთი ახსენეს—და გამოვიდნენ ნიკოლოზის ქუჩაზე. გზაში ყველას ქუდს ახლავდნენ, ბალკონიდან წითელ ფლაგებს გლეჯდნენ და სამფრის აკიდებდნენ, ერთს სტუდენტს და რამდენიმე პუშას ცემეს. პროცესიას სულ ემატებოდა „ბოსნიკები“ და ტრახტირებში მოწაწვალე საეკო პირები, აგრეთვე პოლიციელებიც. თათრები ცოტა იყო და საზოგადოათ, უნდა ვთქვათ, რომ ამ მანიფესტაციების შესახებ თათრები ძლიერ თავდაპირილათ იყვნენ, ხოლო წინა დღეების დემოსტრაციებში ბლომით ერივნენ. პროცესიას ირგვლივ კაზაკები ახლდა. საკრებულო ტაძარში სამადლ. პარაკლისი გადინებდა. გენ.-გუბერნატორმა სიტყვით მიმართა „მაშლითმეობის“ და ასე დაბოლოვა თავისი სიტყვა: „წადით მშვიდობით! ჯარი და კაზაკები თქვენთან წამოიკა და დაგეფარავ!“ დაიწყა „დღეობელი“ მანიფესტაცია და პროვოკატორებიც როლში შევიდნენ. ტარგოვაია ქუჩაზე ვიღაც სოჭებმა ბომბა ესროლა მანიფესტანტებსო—გავარდა ხმა და წარმოიდგინეთ ერთმა „პატრიოტმა“ ქუდით დაიჭრა, თვარა სულ ამოხოცა რუსებსო! ტელეფონის ქუჩაზე სომხები რუსებს ხოცვერა და სხვ. „პატრიოტები“ თანდათან დედელებოდნენ. საფათელოვის სახლიდან „საიდანდაც“ რევოლვერი“ გავარდა, „სომხის სახლიდან გვესროლეს“—დაიყვირეს ხულიგანებმა, თუმცა დაჭრილი არავინ აღმოჩნდა. (აღათ ტყეოაც ხელით დაიჭირეს!). კაზაკებმა იმიშვლეს თოფები და გაჩნდა საშინელი სროლა. ცოტა ხნის შემდეგ ზარბაზნებიც მოაგორეს იმ სახლიდან. სახლს ზარბაზანს უშენდენ, გამველე-გამოავლეს კი თოფებს. ბევრი მსხვერპლია, უმეტესობა კი რა თქმა უნდა—სომხები. 21 ოქტომბერს დილიდანვე საშიში შეიქმნა ინტელიგენტთათვის, შეგნებულ მუშებისა, სომხებისა და ამ გვარათათვის გამოსვლა ქაჩაში. „ხულიგანები“ „სოცილისტებზე“ ნადირობდნენ. ბაილოვი იწვოდა, იქაც შეგნებულ მუშებს და სომხებს სცემდნენ, ხოცავდნენ. ისინი შეიკრიბნენ ბაილოვში, გადახიხდნენ პარაკლისი და ქალაქისკენ გამოსწიეს იმპერატორის სურათისა და „ნაციონალურ“ ფლაგებით. გზაში ამათაც ჩამოუარეს მატროსებს. მაგრამ, მიუახლოვდნენ კაზარმის თუ არა, მატროსები თოფებით გამოუცვივდნენ და ბრბო გაფანტეს. ზოგი „პატრიოტი“ დაჭრილია. როგორც იყო იქვე მყოფმა ფლოტის აფიცრებმა დააწინარეს ადგილებული მატროსები *) და მანიფესტანტები ქალაქში გამოაშვებს. საკრ. ტაძართან ყრილობა მოხდა, „სომხები რათ არ გვესწრებიანო?“. ამბობდნენ ორატორები—„ისინი ჩვენ და ჩვენი მეფის მტერი არიან, ჩვენ გაუესწორდეთ იმათო!“ გასწიეს ნიკოლოზის ქუჩი-

საკენ. გზაში შეცვივდნენ „ბაქოს“ რედაქციაში და მიღეწეს იქაურობა. სომხების სახლებს რომ მიუახლოვდნენ, „საიდანდაც“ გამოვარდა რევოლვერი და პატრული (ჯარისკაცი) დაიჭრა. ბრბომ იგრილა, გაჩაღდა საშინელი თოფის ცემა ჯარის მხრით, საუკეთესო სახლებს ცეცხლი წაუციდეს. ნიკოლოზის ქუჩა უპირველესი ქუჩაა ბაქოში და აი ამ ქუჩაზე შეუადლისას პოლიციისა და ჯარის თანადასწრებით გაუჩინეს ცეცხლი და გადაწვეს 11 სახლი; „პატრიოტები“ კი შემთხვევით სარგებლობდნენ და ძარცვავდნენ იქაურობას. ვინც ცეცხლს გადაურჩა, იგი ჯარის ტყეში იმხვერბლა... საზოგადოებამ არ იცოდა რა საშუალებისთვის მიემართა, რომ გამხეცვებულ ბრბოდან თავი ეხსნა, მაგრამ საღამოს გამოვიდა გენ.-გუბერნატორის განცხადება ყოველგვარ პროცესების აღკრძალვის შესახებ და გულუბრყვილო მოქალაქე ცოტათი დაწყნარდა. სამაგიეროთ 23 ოქტომბერს კი აშკარათ დანახა ყველამ, რომ ასეთი განცხადებები მართო მშვიდ მშრომელ ხალხისათვის არსებობს; ხოლო „ხულიგანები“ საფე მანაფესტანტებს არამც თუ ნება მიეცა ამ განცხადების შემდეგ ქალაქში პროცესიით სიარულის, იმათ კაზაკებიც ახლდეს. ახლა „პატრიოტებმა“ პირდაპირ სომხების უზნისაკენ გამოსწიეს, „რათა დანახვებით მათთვის თავისი შეერთებული ძალა“. პროცესიას წინ აფიცრები მიუძღოდა, უკან ჯარი. მომლო აღვილიდან დაეცურებდით ამ „შვი რაზმის“ მსვლელობას. გამოვიდნენ სომხებით მჭიდროთ დასახლებულ ქუჩაზე. ისე არეულათ მოდიოდნენ, ისეთი კიჟინა გაისმოდა, რომ თათვი გოტენტრების ქვეყანაში გვეგონებოდათ. კაზაკები შეეშინდნენ; თოფები ჩამოიანდეს და ხელში დაიჭირეს. ყველანი ვერანობით მოახლოვებულ უბედურებას. გაისმოდა ხმები: „дойой армянь“!.. უცვ „საიდანდაც“ რევოლვერი გავარდა... შეუძლებელია, მკითხველო, იმის აწერა, რაც ამის შემდეგ მოხდა. თოფის სროლა არ შეწყვეტილა სამი საათის განმავლობაში, ჩვენ ცხედავით, როგორ მიდიოდნენ პატრულული მანიფესტანტები სახლებთან, ჯიბიდან რაღაცას იღებდნენ (როგორც იქვე მყოფმა ამბობენ ნათით საფე ბოთლებს და სელს (ПАКЛЯ) და ცეცხლს უცივდნენ. იქვე მყოფ ჯარისა და პოლიციელებს იმათ შესაჩერებლათ არ ეცალა, დგმურებსა და გამველე-გამომველს, არა „ხულიგანებს“, ხოცავდნენ. საშინელი ცეცხლი მოედვა ქუჩას. ცოცხლათ გადარჩენილი დგმურები ამბობენ, რომ პოლიციელები და კაზაკების აფიცრები ყვიროდნენ—„мусульмане и русские, выходите!“ ცხადია, სხვების დახსნა ნაბრძანები არ ყოფილა... ქალებისა და ბავშვების კივილით ვიტანჯებოდით, მაგრამ... შეუბრალეებელ ცეცხლის ალი უღაპავდა ადამიანის მსხვერპლებს, გარეთ კი გამხეცვებული ბრბო მეფის ნიკოლოზ II სურათით ხელში „ურას“ გაიძახოდა!.. როცა ერთა რუსი შევარდა მალაზიაში ფულის გამოსატანათ, კაზაკებმა თოფი დაუშინეს. „უღმერთოებო, რუსი ვარ, რუსი!“—უყვიროდა საბრალე. „Врешь, армяшка проклятый!“ მიაციერეს და ტყვიები მიახლეს. რაღაც სასწაულით გადარჩა იგი, თუმცა ორი ტყვია, როცა ამას ვწერთ, კიდე აქვს მხარში და კისერში გაჩერებული. ძარცვა-გლეჯას ხომ საზღვარი არ ქონდა. ერთი ამხანაგის ბინაზე მივიღე მყოფ დღეს იმ ქუჩაში. ბინა ცეცხლს გადარჩენიდა (დგმურები უკან მიუხედავათ გამოცივდნენ), მაგრამ „ხულიგანებს“ ვერა. სულ გლოვებული იყო—ლამაზები, საათები, ტანსაცმელი, პალტოები, წაღები (თავისი გეხდალათ და იქ დაეტოვებიათ), ერთი სიტყვით: ყველაფერი რისი წაღებაც შეიძლებოდა... 30 კაცზე მეტ, დამწვარი და მოკლული წაიღეს ამ დღეს აქედან... ქალაქში კიდე საშიში იყო სიარული. ხოლო მესამე დღეს გამოვიდა

* მეორე დღეს მატროსებს იარაღი აყარეს და ჯარის მხედველობის ქვეშ იმყოფებინათ.

განცხადება: „Г. ген.-губернаторомъ приказано стрѣлять въ поджигателей и грабителей“...

ამით გათავდა, მკითხველო, ჯერ-ჯერობით „თვითმპყრობელ კონსტიტუციის“ და „თავისუფლების“ ეპოპეია ბაქოში.

კ. — კი.

თავისუფლება!

თავისუფლება დარბაზებში არ იბადება. ის არის შევლი, პირშმო შევლი ღარიბი კერის, ის მხოლოდ ბრძოლით, მხოლოდ ბრძოლით მოიპოვება, ის მუშის მკერდზე მიკონილა და იქა მღერის!

ი. ევლოშვილი.

მ ა ლ ბ ა რ ა თ ე ლ ე ტ ო ნ ი.

«Милые бранятся—только тьшатся»

ახუ ორი ძმა აიპისი.

(იხ. ივერია № 200, წერილი: „გაზ. ვოზროცდენის გახაცნობათ“).

„ივერიამ“ „ვოზროცდენის“ უკბინა... მწარეთ უკბინა. სიყვარულით მოუვიდა ეს თუ სიძულვილით—სწორედ მოგახსენოთ—არ ვიცი, მარა რომ უკბინა—ეს კი ცხადია. ნეტა რათ უკბინა „ივერიამ“ „ვოზროცდენის“?

„ივერიამ“ „ვოზროცდენიე“ „ბარიშნათ“ გაგვაცნო... არშიე „ბარიშნათ“! „ივერიამ“ ხომ თითონაც ძველი, გამოქნილი არშიეა ქაბუჯია! იქნებ, ამ ცუდლუტმა მხოლოდ გამოსაარშიეებლათ უკბინა არშიე „ბარიშნას“.

თუ ეს ასეა—მაშინ „ივერიამ“ გადააქარბა. კბენაცაა და კბენაც! საარშიეო კბენა სხვაა და ბრაზ-მორეული კბენა კიდევ სხვა. „ვოზროცდენის“ ხომ ეტკინებოდა ასეთი მწარე კბენა?

„ივერიამ“ ქალბატონო! ახლა რევოლიუციონური დროა... ხომ ხედავ, მე ცალ ხელში წითელი დროშა მიჭირავს და მეორეში ახლათ ვალესილი მახვილი, შენ კი მოთმინებას, განიერებას, სიფრთხილეს და თან და თანობას ქადაგობ!... სირცხვილი შენს მანდილს!

„ვოზროცდენიე“ ბატონო ჩემო! უმჯობესი არაა ამებს თავი დაანებო? აბა, რა კარგი იქნება ახლა, მე და შენ ერთმანერთს მოვდგეთ და ერთმა მეორის ცოდვები გამოვამზეუროთ? არ ვარგა, შენი კენესამე, ორივე შევრცხვებით, თორემ სხვას შენი ჭირი წაუღია... შენც სუ და მეც სუ!

„ივერიამ“ სიტყვას ბანზე ნუ აგდებ, კეკლუცო პატარძალო! პასუხი მომეც, პასუხი მალო, თორემ ლამის ბრაზმა გადამიტანოს! (მღერის) „ზურგი ვაქციოთ ძველ ადამ წესებს, შემოავებრტყოთ ფერხთ მისი მტვერი“.

„ვოზროცდენიე“ აი კონკამ კი ვაგიტანოს შენა, რაგბსა მღერის! ამ სიმღერით გინდა შენ შენი რევოლიუციონერობა დაამტკიცო? ეს ხომ ხუთი წლის ბავშვებმაც იციან ახლა! შერე კიდევ, შენ უნდა მავყედრიდე მოთმინებას და სიფრთხილეს!?

„ივერიამ“ მე შენ პატიოსანი ქალი მეგონე... მე მეგონა შენ ჩემ რევოლიუციონურ ბანაკში ჩადგებოდი... შენ კი „რეაქციონური ბანაკში“ მირბინარ და „პოზდელონოსცეს უკრავ თავს“! „რეაქციონერი ხარ!

„ვოზროცდენიე“ უი, ქა! ეს რაგბი თქვა, გენაცვალეთ! უი, დამიდგეს თვალგბი! მეხი კი დავაყარე მაგ ცარიელ თავზე, როგორც შენ თითონ კი იყო რეაქციონერი და ხულიგანი! ერთი ამ ლორწიანას უყურეთ, თქვენი ჭირიმეთ!

„ივერიამ“ ქალო, ნუ გამომიყვან მეთქი მოთმინებიდან! შენ არ იცი, მგონი, ჩემი ამბავი! მე გაათრებულნი რევოლიუციონერი ვარ! (მღერის). აღსდევ, აღსდექი, მუშავ ძლიერო!..

„ვოზროცდენიე“ ხი-ხი - ხი-ხი!

„ივერიამ“ სისხლი ყელს მომადგა მეთქი, გელაპარაკები! შენ არ იყავი, „მარქსისტური დოგმის“ გაბათილება რომ მოინდომე?..

„ვოზროცდენიე“ ხა-ხა-ხა-ხა!

„ივერიამ“ რა გაცინებს?!

„ვოზროცდენიე“ ხა-ხა-ხა-ხა! აი შე რეტიანო. შენა! აფსუსი არ არის შენც რომ მარქსიზმის დამცველათ გამოდიდე! შენ სიცოცხლეში სოციალ-დემოკრატიას უყუფე, როგორც კრილოვის ფინია სპილოს, მე კი მხოლოდ ერთხელ გავგედე „მარქსიზმის“ წინააღმდეგ პირდაპირ ამხეყრება და ამასაც აღარ მანებებ?

„ივერიამ“ შენ ხომ მიწის სოციალიზაციაზე ლაპარაკობ; შენ დახვსებულ აზრებს ავრცელებ! შენ...

„ვოზროცდენიე“ ხმა, ხმა გაციმინდე, შე ურცხოვო, შე უნამუსო შენა! დახეთ! აღარც კი რცხვენია! შენ არ იყავი, მუდამ მიწის სოციალიზაციას ებლაუქებოდი! ახლა ამბობ უნდა? ახლა? ფუ შენ ვაქცობას! სინდის-სოვისტიც ასეთი უნდა სწორეთ!..

„ივერიამ“ ვის უბედავ შენ ასეთ სიტყვებს, ვის! ვინა ვარ მე? ვინა ხარ შენ? შენ „ვოზროცდენიე“ კი არა „რაზვრაჩენიე“ ხარ, გაიგე? რაზვრაჩენიე! მე კი-მე, მე ნამდვილი რევოლიუციონერი ვარ! (მღერის) ზურგი ვაქციოთ ძველ ადამ-წესებს... და სხვ...

როგორ მოგწონს, მკითხველო? ხომ აღერსიანი მასლათია? სწორეთ ამ ორ გაზეთზე ითქმის: „Милые бранятся—только тьшатся“—ო!

თავუნა.

პრესსა.

სოციალ-დემოკრატიული გაზეთი „Новая жизнь“ პირველ ნომერშივე შეეხო რ. ს. დ. მ. პარტიაში არსებულ უთანხმოებას, რომელმაც ხსენებულ პარტიაში ორი მიმდინარეობა დაბადა. „Нов, жн.“ აღნიშნავს იმ გარემოებას, რომ რუსეთის ჰოლიციურ-თვით მპყრობილობითი მთავრობის მუხრუქი დღემდის უშლიდა რუსეთას პროლეტარიატის გაერთიანებას სოციალ-დემოკრატიულ დროშის ქვეშ, მაგრამ ამისდა მიუხედავათ სოც.-დემ. ლოზუნგები პოლიტიკური და ეკონომიური ბრძოლისა განსაკვიფრებელი სასწრაფით ვრცელდებოდა და იზრდებოდა პროლეტარათა შორის, რასაც უმთავრესათ უნდა უმადლოდეს დღევანდელი განმათავისუფლებელი მოძრაობა. პარტიის ორ ფრაქციათ გაყოფას („უმრავლესობა“ და „უმცირესობა“) გაზეთი სოც.-დემოკრატიის ისტორიის ბნელ მხარეს უწოდებს და სამართლიანათ შენიშნავს რომ ამ განხეთქილებამ პარტია შესამჩნევათ დაასუსტა. შემდეგ გაზეთი მოკლეად გადმოგვცემს, როგორ მოხდა პარტიის გაყოფა და ამბობს:

„მესამე სიეხლმა, რომელიც სიღვათ კითხვების გადასწავლათ იყო მოწყვეტა, ამ მხრით, ვერავითარ ნაყოფი ვერ გამოიღო. „უმცირესობამ“ არ მიიღო მონაწილეობა მე-

სამე სიყვლით სრულიად ფორმარულ მისაზრებათა მიხედვით, რომელთა საშინაოლიანობა საკუთარ და გამართა „კონფერენციაში“. ამ წინადაც ზარტია გაყოფა. მაგრამ ამავე დროს სიყვლის და კონფერენციის დადგენილებათა შედარებაში დაკვირვება, რომ, ისეთი ტაქტიკური განსხვავება, რომელსაც შეესაბამება ორი ზარტიან ცალ-ცალკე არსებობის გამართლება, ახსნად ჩნდა და ორივე ფრაქციამ გადაწყვიტა შეერთებისათვის მიმხედვა.

ამ ჟამით ზოლიტაჟური ზიარებები, რომელნიც სავსებით უკლებლივ შეიკვდილენ, დაუფრთხილავ შეერთებას მოათხოვეს. ზარტიან ფრთად ძველი სოციალისტური კათოლიკეები გადაწყვეტილად წინ. სოციალ-დემოკრატია, რომელიც ამ დრომდე ფარულ ორგანიზაციას წარმოადგენდა, დღეს თუ ხვალ ზოლიტაჟური აქციის აშკარა ზარტიან უნდა განდევნოს. ეს კი შეუძლებელია რიგანათ მიუქვეყნოს ამ შემთხვევაში, თუ რომ ორი ფრაქცია, რომელთაც ერთი ზოლიტაჟი და ერთი სოციალ-დემოკრატია — რაც უკლებლივ ერთი ზოლიტაჟი იქნება, რომ ორმა ფრაქციამ, რომელნიც სოციალ-დემოკრატულ ზარტიან შეადგენენ, მუშების „თავთავის“ ორგანიზაციაში გადაბირებაზე პრინციპულად მიახლოეს ხელი. ასეთი ზოლიტაჟი სკლასიკური იქნება მხოლოდ იმ ელემენტებისათვის, რომელთაც მუშაჟი კლასის და სოციალ-დემოკრატების კათოლიკე სურთ, და რომელნიც სოციალ-დემოკრატების „დაშორებულნი“ მუშათა ზარტიან უზირდაზარებულნი. სოციალ-დემოკრატების მტრები, რომელთა რიგში ბურჟუაზიულ ზარტიანთა თვით უკიდურეს რადიკალთა შორისაც სავსათა — უოკლეტების ცბიერი სახარულით დაქვემდებარება თვალყურს ზარტიულ განსხვავებებს და თავის სასარგებლოთ იუენებდენ ამ კარგიკეთის სოციალ-დემოკრატების წინააღმდეგ ატიტუდის დროს. და ახლაც, თუ კიდევ განაგრძის ასეთი „შეშინებულობის“ და „შეშინებულობის“ — ეს ხომ საუკეთესო საინტერესო და ნატურის ასრულება იქნება ბურჟუაზიულ ზარტიანებისათვის“.

შემდეგ გახვითი ამბობს, რომ ამ ორ ფრაქციას შორის თუმცა კი არსებობს ტაქტიკური უთანხმოება, მაგრამ ეს უთანხმოება შენაერთი და აზრთა შეტაკება — მთლიანი ზარტიის იდეური ზრდა განვითარების თავდები იქნებაო. წყრილი შემდეგი სიტყვებით თავდება:

„რუსეთის უკვლავ სოც.-დემოკრატთა მოვალეობას — ზარტიკულად განსხვავებულ ზარტიან კარტიანებას, რათა ამით ხელი შეუქონოს საერთო მუშაობის მრავალ რთულ და ასრებით კათოლიკე გადასწყვეტათ, რომელთაც ახალი რუსეთი უქვემდებარება სოციალ-დემოკრატიაში“.

პირდაპირობა და ოპორტუნობა

ხშირათ გამოიგონია ასეთი საყვედური: ცხოვრებამ ბევრათ გაუქრონა მწერლობასო. ეს სრული ჭეშმარიტებაა. ჩვენი მწერლობა ჩამორჩა ცხოვრებას, მან ვერ შეძლო ნამდვილ-ცხოვრების გასაზრებელი, იგი ვერ შეიქნა ამ ცხოვრების ნამდვილი საარკვე. ჩვენი ვერ შეუძლებელი იმის მიხედვებით გამოარკვევას, თუ საარკვე. ჩვენი ვერ შეუძლებელი იმის მიხედვებით, რომელთათვის მოხდა ეს ასე. აღმათ იყო ისეთი პარობები, რომელთათვის ხელს უწყობდენ ცხოვრების წინ სვლას, მის განვითარებაში და იმავე დროს აფრხებდენ, ჩავრდიდენ მწერლობას, რეხას, და იმავე დროს, როცა პრაქტიკულად მოღვაწეობდა პრესის, და აი იმ დროს, როცა პრაქტიკულად მოღვაწეობდა შეუწყვეტილი და ენერგიული მეცადინეობითა გაავსეს და გაიწილდეს გზა, არ შეუძლიდენ არავითარ დამკობლებს, უარყვეს ყოველგვარი კომპრომისები მოწინააღმდეგე ზარტიანებთან და პირდაპირ და მტკიცეთ მიდიან ერთხელ დასახულ

მიზნისაკენ, იმავე დროს კი მწერლობაში ხშირათ შეხედებით ასეთ პირებს, რომლებიც ისე დაწერილობანებულან, რომ პირდაპირ მოქმედებას ვერ ახერხებენ, კომპრომისები ვერ უარუყვით და ორჯოფ მიმართულობას აღგანან. ასეთი პირები დღეს მოიგონია პროლეტარიატის ზარტიანში. პროლეტარიატი ყველაზე მოწინავე კლასია, რომელსაც მალა უჭირავს თავისუფლების დროში, და რა გასაკვირალია, რომ იგი ძალაუფლებურათ იზიდავს თავისკენ ისეთ პირებს, რომლებიც სრულებით პროლეტარული აზროვნებით არ არიან განწყობილი. რა თქმა უნდა, ასეთი პირების მომხრობა და ზარტიანში შემოსვლა, ზარტიანისათვის უფრო მინებელია, ვინცმ სასარგებლო. პროლეტარიატის ზარტიან, ე. ი. სოც.-დემოკრ. მუშათა ზარტიან, ყველა არსებული ზარტიანების მოწინააღმდეგეა. გარდა სოც.-დემოკრატისა ყველა ზარტიანები ნებით თუ უნებლიეთ გაბატონებულ კლასებს ცვავენ. ამიტომ სოც.-დემოკრატისა, როგორც პროლეტარიატის ინტერესების გამომხატველს, არაფერი საერთო არა აქვს დანარჩენ ზარტიანებთან, მას არ შეუძლია იმათთან რაიმე კომპრომისები მოახდინოს; მისი გზა სულ სხვაა, და რვი პირდაპირ და შეურყვევლათ მიდის ამ გზით თავის მიზნისაკენ. მართალია, ბურჟუაზიული ზარტიანები ძლიერ ხშირათ ვიძახიან, რომ მუშა ხალხს და ბურჟუაზიის აერთებს რაღაც საერთო ინტერესები, რომ იმათ შეუძლიათ ერთი მოქმედება, ერთი გზით სიარული, მაგრამ ეს სიტყვა და დღეს ეს არც ერთ ცოტათ თუ ბევრათ შეგნებულ მუშას აღარ ჯერა. პროლეტარიატი, როგორც ნამდვილი და ერთთა ერთი რევოლუციონერი კლასი, ვერ დადგება ორჯოფ მიმართულებას, მას არა წამს კომპრომისები. ამიტომ პროლეტარიატის ზარტიანში ვერ უნდა შევიდეს ისეთი პირი, რომელიც სიტყვით თავის თავს პროლეტარიატის მომხრეთ სახავს და საქმით კი ბურჟუაზიის ქომავობს, ბურჟუაზიულ ორგანიზებში იღებს მონაწილეობას. ასეთი პირები ყოველჯან არიან; არიან, რა თქმა უნდა, ჩვენშიც. ერთი იმათგანი ბ-ნი ვლ. დარჩიაშვილია. გაზ. „ივერიის“ მუდმივი თანამშრომელი.

არავისთვის საიდუმლოება აღარ არის, რომ დღეს ჩვენში სოც.-დემოკრატული მუშათა ზარტიან თვლისაჩინოთ გამოყოფილია ყველა დანარჩენ ზარტიანებსაგან. არც მოძღვრებით, არც პროგრამით და არც ტაქტიკით ჩვენი ზარტიან ოდნავათა არ უახლოვდება არც ერთ დანარჩენ ზარტიანს. სოციალ-დემოკრატია, მაშასადამე, ვერ მიეკედლება ვერც ერთ ზარტიანს გარდა სოც.-დემოკრატული მუშათა ზარტიანს. ეს იქნებოდა თავისივე რწმენის ლაღატი, თავისივე პროგრამაზე ხელის აღება. ბ-ნი ვლ. დარჩიაშვილი თავის თავის თავს პროლეტარიატის მომხრეს უწოდებს, მას ვითომც მარქსის და ენგელსის მოძღვრებაც წამს, და იმავე დროს კი გაზ. „ივერიის“ მუდმივი თანამშრომელი და სულის ჩამბერავი შექნა, იმ „ივერიის“, რომელიც ვიწრო ნაციონალიზმის გზას ადგას, რომელიც ჭარბველ ბურჟუაზიის და ქართველ მემამულეებს ესარჩლება, რომელიც ეროვნულ-ტერიტორიალურ ავტონომიასთან ერთათ საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიასაც თხოულობს. რა არის ეს? როგორ თავსდება ერთთა „ივერიის“, თუნდაც „განახლებული“, და სოციალ-დემოკრატული მოძღვრება? როგორ მოხდა, რომ იმ ორგანოში, რომელიც პირდაპირ წინააღმდეგია სოციალ-დემოკრატული მოძღვრების, რომელიც ლანძღვა-გინებით იხსენიებს სოციალ-დემოკრატის, თავ შესაფარი იშოვა ისეთმა პირმა, რომელიც თავის თავს მუშათა ზარტიანს წვერათ თვლის? თავის თავათ მოკრატული მიმართულება ძლიერ საქვე უნდა ყოფილიყო.

და მართლაც, საკმარისი იყო ცოტა ჩაკვირებოლით ბ-ნი ელ. დარჩიაშვილის წერილების შინაარს, რომ მიზნად დავრწმუნებულიყავით იმაში, რომ მის ნაწერებსა და მარქსისა და ენგელსის მოძღვრებას შუა დიდი მანძილია, რომ ბ-ნი დარჩიაშვილი ტყუილად ცდილობს თავისი შეხედულება და აზრები სოციალ-დემოკრატიის სახელით გაასაღოს. იმის დასაფასებლათ, თუ რა „კომპარტულბას“ ემსახურება ბ-ნი ელ. დარჩიაშვილი, საჭირო არ არის ყველა იმ წერილების განხილვა, რომლებიც მისი ხელმოწერით „ივერიაში“ ისტამბუგში, მით უმეტეს რომ უმეტეს ნაწილად ეს წერილები ავტორის ალტყინებული ფანტაზიის და „პოეტური“ ნიჭის ნაყოფია *) და იმ კითხვასთან, რომელიც ჩვენ აქ გვინტერესებს საერთო არა. ფერი აქვთ. ამისთვის სრულებით საკმარისია ბ-ნი დარჩიაშვილის რამდენიმე წერილის განხილვა. ჩვენც ასე მოვიქცევით.

უწინარეს ყოვლისა ავიღოთ ბ-ნი ელ. დარჩიაშვილის პირველი გამოცემა ვახ. „ივერიაში“ (იხ. „ივერია“ № 147. სტატია: ვუში და დღეს). ჩვენ აქ თავი უნდა დავანებოთ ავტორის მოთქმა-გოდებას: „ჰოი, სამშობლოვ, მარად ტანჯული!“ ვინაიდან ქაქავაძეების, ორბელიანების და სხვების წყალობით ყოველივე ეს ჩვენ დიდი ხანია მოგზობული გვაქვს. დღევანდით თავი იმასაც, თუ, რას მივდებ-მოვდებთ აქ ავტორი ჩვენი გლეხობის შესახებ და განვიხილოთ მხოლოდ ის, რასაც ბ-ნი ელ. დარჩიაშვილი ქართველ თავად-აზნაურობაზე გველაპარაკება. ნუ დაივიწყებთ მხოლოდ, რომ ავტორი აღარებს ძველსა და ახალს დროს და როგორც მოსალოდნელი იყო დიდ ცვლილებასაც პოებს. თუ, ჩვენი ავტორის აზრით, წინეთ საქართველოს თავად-აზნაურობა „დღინოს, სიმღერებში და ქალების ტრფილაში ატარებდა დროს“, დღეს სულ სხვას ვხედავთ. „დღეს ჩვენი თავად-აზნაურობაც ბჭობს. თათბირობს საქმეებსა... მაგრამ ეტყობა ავტორს თითონვე შეშინებია თავისვე სიტყვების და შემდეგ განმარტავს: „მართალია ჩვენ თავად-აზნაურობას ჯერ კიდევ ვერ დაუწვდია თავი ძველი გათავისებულება წოდებრივ აზრდებისათვის; მართალია იმათ კრებებზე, იმათ თათბირებზე გვესმის სამარცხვინო თავის მამკრედი მსჯელობა, გულგახეხის: აღმშობელთა სიტყვები *“, — მაგრამ ისიც მართალია, რომ ამ თავად-აზნაურობის ერთ ნაწილს-უმცირესობას, გამოუფხიზლია და სხ. ახლა ვიკითხოთ: რისთვის დაღატობს ბ-ნი ელ. დარჩიაშვილი ან ლოლიკას ან ფაქტებს? რისთვის აინიხილებს იგი სინამდვილეს, რისთვის შედგარა ასეთ ყალბ გზაზე? ყველა ამ კითხვებზე პასუხს იძლევა წერილის უკანასკნელი სიტყვები. როგორც მოგეხსენებათ იმერ-ამერის თავად-აზნაურობამ ამ წლის გაზაფხულზე „უქვემდებარეობის ადრესებრ“ ქართველი ერის სახელით ითხოვეს საქართველოს ავტონომია. და აი მას შემდეგ, რაც სოციალ-დემოკრატიულმა ორგანიზაციებმა საერთოთ და ერთხმად დაგმეს ქართველი ბურჟუაზიის წარმომადგენლების ოინბაზობა,

*) მაგალითისთვის დავახსენებ აქ ბ-ნი ელ. დარჩიაშვილის წერილს „მიტინგების“ შესახებ, სადაც სხვათა შორის ავტორი აღფრთოვანებით წერს: „სულის ანამდღებელი, საიდუმლოებით (!) ცისკენ ამართული ბუმბუაზი ჩვენი მთები, საამურათა ზიდულ-ჩაზიდული მინდორ-ველები, ამიტეტატულად დაწილი სერები, ბორცვები და ზემოდანაც სვეტაი ლავარდოვანი ცისა კამარა, ბრწყინვალე სხივთა უხვით მფენელი დიდი ლამაზი. ეს დიდებული ხელთ უქმნილი დარბაზი არის სხალხო მიტინგებისათვის!“ ყოველივე ეს თურმე ხელს უწყობს მიტინგების გამართვას ჩვენში. სხვა ქვეყნებში კი ამ ბედნიერებას მოკლებული ყოფილან მაგრამ სად ვიყავით აქამდის, ბ-ნი დარჩიაშვილი?

**) ხაზს ყოველგან ჩვენ ვუსვებით..

მათი გაიძვრობა და ორგულობა ბ-ნი ელ. დარჩიაშვილი, ეს მუშა ხალხის ვითომდა დამცველი, გამოღის და ხმა მალა გაიძახის: „აი, ასე მსჯელობენ და მოქმედებენ (იგულისხმეთ: ავტონომიის შესახებ შუამდგომლობის აღძვრა) ჩვენი თავად-აზნაურობის გონებრივად ქვეშარტი „თავადნი“, ზნეობრივად ქვეშარტი „აზნაურნიო!“*) მაგრამ დღეს მარტო ეს აღარ კმარა. გლეხ-კაცობამ კარგათ იცის, თუ რას ნიშნავს თავად-აზნაურობის „ქვეშარტი“ ზნეობა და „ქვეშარტი“ გონება. იმან კარგათ იცის, თუ როგორ ზრუნავენ და მოქმედებენ ცხოვრებაში ეს „გონებრივად ქვეშარტი თავადები და ეს ზნეობრივად ქვეშარტი აზნაურები“. ამიტომ ბ-ნი დარჩიაშვილისთვის აუცილებლათ სჭირო იყო თავისებური მქვერმეტყველობით და ლოლიკით დაემტკიცებია გლეხებისთვის, რომ თავად-აზნაურობა, ე. ი. მემამულეები, სრულებით გლეხ-კაცობის მტერი არ არის, პირიქით, ის გლეხობის ძმა და ამხანაგია, მისებრ გაქირვებული, მისებრ დაზარალებული და შეწუხებულია. როცა ამას შუასრულდება, მაშინ ჩვენ ბელადს უნდა დავსახელოვებოთ და მივითხოვებოთ იმაზე, თუ ვინ ჩაგრავს და აწუხებს გლეხობას და თავად-აზნაურობას, თუ ვინ არის მათი მტერი. ანაირათ ბ-ნი დარჩიაშვილის მიხანი მიხწყული იქნებოდა. ის მართლაც ასე მოიქცა.

ჩვენ ვიცით, რომ საუკუნოების განმავლობაში წელში მოხრილი, დაბეჩავებული და მიწასთან გაპირებული გლეხ-კაცობა დღეს პირველად მოვიდა გონს; მან გაახილა თვალები და თავის მზავრელებს პირდაპირ შეხედა თვალეში და ამყათ შეძახა: კმარა! შეჩერდი! ამიერიდან ჩვენ ნებას აღარ მოგცემთ ჩვენ ზურგზე იარათ. ჩვენ, დაზარალებული და მამკრალნი, ერთად ვართ! თავად-აზნაურობისათვის ეს თავზარდაცემა იყო: ვინ მოვლოდა ყველასაგან დაბეჩავებულ და მიწასთან გასწორებულ ფუხარა გლეხებიდან გაბედულათ ლაპარაკს, ასეთ ერთბაშად და ერთსულოვანს თავზარდაცემული, მუქთა-ყლაპია თავად-აზნაურობა იქით ეცა, აქით ეცა, და როცა დარწმუნდა, რომ ძალით ვერას გახდებოდა, ძველებური ტაქტიკა შეცვალა: მოდი, ისევ ქედი მოვიხაროთ, თავი მოვიკატუნოთ, გლეხები ჩვენ ძებნათ გამოვაცხადოთ, ჩვენი გაქირვება შევიფიქროთ და იქნება, ამ ხერხმა გაკრას, ე. ი. შეიძლება ამთ გლეხები დავამშვიდოთ და ძველებურად ვწვადოთ სული! ბ-ნი დარჩიაშვილსაც სწორედ ასეთი ტაქტიკა შეუთვისებია. იგი შემძვრალა თავად-აზნაურობის გულში; იქ ამოუკითხავს ამ თავად-აზნაურობის ნამდვილი გულის წადილა და გლეხებს ასეთი სატყვებით მიმართავს: „დღეს ჩვენი თავად-აზნაურობაშიაც ვხედავთ კაცებს, რომელნიც... ნამდვილ მამულაშეაღურ კანონიკით გამსჭვალულები მიმართვენ გლეხობას: თქვენსა და ჩვენ შორის დიდი სიძულვილი და შურის ძიება დათესა საუკუნოებმა, ბევრი შავი დღე, ბევრი უსამართლობა გინახავთ ჩვენგან წარსულში, ბევრ უსამართლობას და სიღუქურეს ხედავთ დღესაც, — მაგრამ ნუ თუ გგონიათ ამ უსამართლობას აღმოუფხვრით, ჩვენ შორის დავას გადავწყვეტთ ცეცხლითა და მახვილით?... ნუ თუ გგონიათ, რომ ერთმანეთის ყლტვა და განადგურება შეუძლებელი იმით, ვისაც წყურიან სიცოცხლედ, ცხოვრება, განვითარება? თქვენსა და ჩვენ შორის სამიწად-მფლობელი და წოდებრივი საქმეებია გადასაწყვეტი, ეს არის მიზეზი მთელი დავიღარებისა, მთელი უბედურებისა, მაგრამ ნუ თუ გგონიათ, რომ ამაში ბრალი ედებათ ან ამის გადაწყვეტა შეუძლია

*) ყველაზე უფრო საუკუნოვო აქ „გონებრივად ქვეშარტი თავადნი და ზნეობრივად ქვეშარტი აზნაურები!“

რევაზს ან ვახტანგს? არა და არა. ეს საზოგადო, სახელმწიფო საქმეებია. ამ საქმეების გადაწყვეტა შეიძლება მხოლოდ საზოგადოებრივ, სახელმწიფოებრივ გზით, ე. ი. კანონით. და განა მართო თქვენსა და ჩვენ შორის არსებობს სამიწათმფლობელო დავა? სამიწათმფლობელო საქმეები თვითონ ჩვენ, თავადებსა და სხვა თავისუფალ მესაკუთრეთა შორისაც ჯერ კიდევ აწეწილ-დაწეწილია; ჯერ ჩვენც ვერ მოვრიგებულვართ, და ვერ გავგივია, რომელი მამული ვისკუთვნის? და სხვა. სეთია ბ-ნ დარჩიაშვილის მკვერმეტყველობა: ეტყობა იგი ძლიერ გაუტაცნია თავად-აზნაურობის ვეტილობის როლს და ამ გატაცებაში ბევრი რამ დაუვიწყნია. დაუვიწყნია ჩვენ ავტორის ჯერ ის, თუ რა დროდნ გახდნ ჩვენი თავად-აზნაურები ასეთი „ნამდვილი მამულიშვილური კრწობებით გამსჭვალულინი?“ როდის აქეთ არის, რომ ისინი გლგებებს ეუბნებიან: ღიან, ბევრი შვიი ღღე, ბევრი უსამართლობა გინახათ ჩვენ-გან წარსულში, ბევრ უსამართლობას და სიღუბურეს ხედავთ დღესაცო?“ როგორც ვიცით, დღეს თვითმპყრობელობაც დაადგა დათობის გზას, მაგრამ რამ გამოიწვია ეს, გულწრფელია ეს დათობა თუ ხალხის მოსატყუებლათ არის იგი ნახმარა? ბ-ნი დარჩიაშვილი შემდეგ ივიწყებს ან განზრახ ამახინჯებს და სიტყუეს ამბობს, როცა გვეუბნება, რომ ვითომც გლგებები ამხედრებულიყვენ კერძო პირების, ვახტანგების და რევაზების წინააღმდეგ, და არა თვით დღევანდელი სახელმწიფო წესწყობილებას წინააღმდეგ, რომ ვითომც გლგებები ქადაგებდნ ცარცვა-გლეჯას და კერძო პირების უღუტას და განადგურებას. ეს შეიძლება პირდაპირ ცილისწამებით ჩავთვალოთ, ვინაიდან ეს საიდუმლოება არ უნდა ყოფილიყო იმისთვის, ვინც კი დღევანდელ მოძრაობას თვალს ადევნებდა. *)

გარდა ამისა როგორ უნდა გავიგოთ ბ-ნი დარჩიაშვილის სიტყუები, რომ „საადგილმამულო კითხვების გადაწყვეტა შეიძლება მხოლოდ საზოგადოებრივ, სახელმწიფოებრივ გზით, ე. ი. კანონით.“ **) ნუ თუ ბ-ნი დარჩიაშვილის ამით იმის თქმა უნდოდა, რომ დღე გლგებები დაწეწარდნ, დამშვიდდნ, მჭიმულეებთან ბრძოლა შეწყვიტონ, და იმათ დავას სახელმწიფოებრივი გზით, ე. ი. კანონით, გადაწყვეტენო? როგორც ჩანს, ბ-ნი დარჩიაშვილი კანონიერების ნიადაგზე ღვას, და ამა ახლა კითხეთ მას, თუ აქამდის სწორეთ ამ კანონების ძალით არ ახრჩობდნ და სულს არ ხდიდნ გლგებებს? ბ-ნი დარჩიაშვილის სიტყუების აზრი ასეთია: გლგებები უნდა დამშვიდდნ, მემამულეებს უნდა შეურთოდნ, და თუ რამე სადაო იქნება, ამას „სახელმწიფოებრივი გზით, კანონით“ გადაწყვეტენ. მაგრამ ამის თქმა მთელი მოძრაობის ღალატია, ეს ყელის გამოქრიაა. ყველა ბურჟუა-იდეოლოგი, ყველა ფილისტერი, ყველა რეაქციონერი ამას გაიძახის: მუშები ძალმომრეობას ხმარობენ, ისინი კანონს არ ემორჩილებიან, საკუთრებას პატივს არ ცემენო. მაგრამ ჩვენ ვიცით, თუ ვინ ხმარობს ძალმომრეობას კანონის სახელით, თუ ვინ ართმევს ძალით, ე. ი. კანონით, სხვას საკუთრებას თავისი საკუთრების გასადიდებლათ. და როცა ჩვენ ასეთი კანონის, ასეთი ძალმომრეობის წინააღმდეგ უნდა გავილაშქროთ, ჩვენთან მილიან დარჩიაშვილები და გვეუბნებიან: დაიცადეთ, კლლათფერი იქნება, ყოველივე გადაწყდნა სახელმწიფოებრივი გზით, ე. ი. კანონითო“. ამას გვეუბნება ჩვენ ის კაცი, რომელმაც ყურები გამოგვიყრუა

თავისუფლებაზე ღაბარაკით, რომელიც სოციალიზმს გვიქადაგებს! ეს კიდევ არაფერი. ბ-ნი დარჩიაშვილის სიტყუით, ის განხეთქილება, რომელიც არსებობს მიწათმფლობელებსა და მიწის მუშებს შორის, ე. ი. მთელი აგრარული საკითხი იგივეა, რაც თვით თავადებსა და სხვა თავისუფალ მემამულეებში დავა ატეხილი მიწათმფლობელობის ნიადაგზე“. განა მართო თქვენსა და ჩვენს შორის არსებობს სამიწათმფლობელო დავა?—კითხულობს ბ-ნი დარჩიაშვილი. ამაზე მეტი სიყალბე წარმოუდგენელია. მაგრამ ბ-ნი დარჩიაშვილი ამით როდი ათავებს თავის „რქს“ გლგებების მიმართ. შემდეგ იგი თითქმის სიტყუა-სიტყუით იმეორებს იმას, რასაც ამას წინეთ წერდა იმავე „ივერიაში“ კერძო საკუთრების თავგამოდებული დამცველი, ქართველი სხვილი მემამულე და ტკბილი ლექსების მწერალი, თ-ლი ილია ქავჭავაძე. თქვენ—განაგრძობს ბ-ნი დარჩიაშვილი—ზოგიერთი, ვითომცა სოციალისტები გავკონებენ, რომ კერძო მესაკუთრეების ადგილ-მამული აქეთ, დღეს-ვე, დაუყონებლივ უნდა გადაეცეს ხალხს, ამათ უნდა ამუშაონ ყოველივე ერთობით, მძურათო და სხვ. მაგრამ ეს არ შეიძლება. „ქეშმარიტი სოციალისტი“ ამას ვერ გეტყუადთ თქვენ“. და კერძო მესაკუთრეების გულის დასამშვიდებლათ ბ-ნი დარჩიაშვილი განმარტავს, რომ „სავანი და მიზანი დღევანდელ მოძრაობისა დღესვე სოციალიზმის განხორციელება არ არისო. „ძეობა, ერთობა, თანასწორობა დიდი რამეა, დიდებული საქმეა და ამის განხორციელებასაც დიდი ფიქრი, დიდი აზრი უნდა, დიდი გული და დიდი გონება. ნუთუ დღეს ჩვენ ამეების შნო და უნარი გვაქვს, ნუთუ დღეს ამი ძალღონე გავაგანჩია“. ბ-ნი დარჩიაშვილს ამით იმის თქმა უნდოდა, რაც კერძო საკუთრების ცნობილმა და დამცველმა თავის კლასსაურ ფრანზიშ მოკლეთ გამოხატა, ე. ი. „კერძო საკუთრება ჯერ კიდევ კარგა ხანს იქნება დიდ პატივშიო“. ერთი სიტყუით, ბ-ნი დარჩიაშვილი უარყოფს გლგებებსა და მემამულეებში ყოველ გვარ განხეთქილებას. გლგებების გაქირვებას იგი იმით ხსნის, რომ „ჯერ თურმე ჩვენ შრომაც არ ვიცით, შრომა აზრიანი, შრომა შესაფერი ახალის დროისა. ის, რაც ჩვენ ორსა და ოთხ დესეტინაზედაც ვერ მოგვყავს, უცხო განათლებულ ქვეყნებში ერთსა და ორ დღითურზე მოყავთო“. ამნაირათ ჩვენი ავტორის აზრით, ჩვენი გლგე-კაცობის უბედურების მიზეზი ის არის, რომ მას სწავლა-ცოდნა არა აქვს, რომ მან „აზრიანი შრომა“ არ იცის. მაგრამ იმას კი არ გვეუბნება ჩვენი ქართველი ავტორი, თუ როგორ არის არის საქმე ამ მხრით იმ უცხო განათლებულ ქვეყნებში“, რომლებიც მაგალითზე იგი ჩვენ ვცითობებს? შეიძლება იქ აღარ არსებობს სოციალური საკითხი, შეიძლება განათლებამ და სწავლა-ცოდნამ იქ უკვე ბოლო მოუღო სოციალურ უსწორ-მასწორობას, აღამიანი-აღამიანის მიერ გაცუღფფას, რომ იქ აღარ არის კლასობრივი ბრძოლა? ყველა ამეების შესახებ ბ-ნი დარჩიაშვილი ჩვენ არაფერს გვეუბნება და ან კი რა უნდა ვთქვა! სამაგიეროთ იგი გამო-ულა და ურცხვათ გაიძახის: „მართალია, ვითომ ჩვენ თავად-აზნაურობას ქვეცა აქვს და კაკალიც, ცხოვრებაც და სიყვეტეც? ხალხნო, ამა დაუფიქრდით, ამა მიიგონეთ, განა თავად-აზნაურებში ვერა ხედავთ ისეთებს, ვისაც კუჭი უხმება უსაქმობისაგან, ხორცი ეწვევა ჩაუქმელობისაგან?.. და რატომ არ უნდა იმით და იმოყროთ ისინი. ვინც თქვენსავე გაქირვებაში არიან, თქვენსავე ტყუაში იჩრაკებან? რატომ ისინიც თქვენთან არ უნდა იყვენ ქირსა ღლიბნი? Вь открытую дверь ломается-ო რომ იტყვიან, სწორეთ ეს არის! ვიზე ღაბარაკობს აქ ბ-ნი დარჩიაშვილი? ან შეიძლება მას ჩვენი გლგე-კაცობა ნადირება? და მხეცებათ ყავს წარმოდგენილი? როდის იყო, რომ მან არ იძმო და არ

*) თავის თავათ იგულისხმება, რომ ჩვენ აქ მთელ მოძრაობაზე ვლაპარაკობთ და არა კერძო შემთხვევებზე.

**) ამას წინეთ ბ-მა დარჩიაშვილმა თითქმის ჯვარს აცვა ამის შესავსი აზრის გამოთქმისათვის ვაზ. „ვოზროდენიე“. ერთობ საკვირველია ბ-ნი დარჩიაშვილის რანდული გამბედაობა.

მოყვრის ის, ვინც მასავით გაჭირვებულია, ვინც მასავით ერთ ტაფაში იხრაკება? მაგრამ თქვენ გგონიათ, რომ ბ-ნი დარჩია-შვილი ღარიბ თავად-აზნაურობას ესარჩლება და იმას იცავს გლეხების თავლში? სრულებითაც არა. აი რას გვეუბნება ჩვენი უებრო ავტორი: „ვთქვათ, ღარიბ თავად-აზნაურთა რიცხვი პატარა უმცირესობაა, ვთქვათ დიდ უმრავლესობას კი მართლა დიდი მამულ-დედული აქვს. ერთი მითხარათ, რა თავში ვიხლი მამულ-დედულს (თავში კი არა ლა ჯაბეში ადვილათ! ფ. მ.), თუ ის ოხრათ, გამოუსადეგარათ ეგდება, ან არ შემძლება ის ამოვადებინო, რის მოცემაც მას შეუძლია; რა თავში ვიხლი მამულს, თუ არ შექნება ახალი გაუმჯობესებული სამუშაო იარაღი, მაშინვე და სხვ.“ როგორც ხედავთ, ბ-ნი დარჩია-შვილის სიტყვით, დიდ მემამულეებსაც აღარ ეცხოვრებათ, თურმე იმათ, მისი აზრით, გამოუსადეგარათ უგდიათ მამულ-დედული! მაგრამ ბ-ნი დარჩია-შვილი აქ არ გამოდგება მოწამეთ: მას მემამულეების ვეჭირობა უკისრია, ია ამიტომ ჩვენ მეორე, მოწინააღმდეგე მხარეს უნდა შევკითხოთ, თვით ცხოვრება, სინამდვილე უნდა ვიმოწმოო. მაშინ ჩვენ გავიგებთ, თუ როგორ ოხრათ ღ გამოუსადეგარათ უგდიათ ჩვენ მემამულეებს მიწები; მაშინ ჩვენ შევიტყობთ, თუ რა ღალებს და სხვადასხვა გადასახადებს იღებენ ისინი გალატაებული და შშიერ-მწყურვალი გლეხებიდან. მაგრამ საკვირველი ის არაა, თუ რომელი ლოლიკის ძალით ჩაჩხირა ბ-მა დარჩია-შვილმა აქ გაუმჯობესებული სამეურნეო იარაღები, მაშინები, ბავიბი, სამომსვლო გზები, ვაჭრობა-აღებ-მიცემობის დაცემა, კრიზისები და ბოლოს „საერთო სიბნელე“, რომელშიაც ჩვენ ყველანი, მისი სიტყვით, განურჩევლათ წოდებისა და სქესისა, ვიყავებით. ალბათ იმიტომ, რომ ვინმე დამნაშავე მოეჩანა, და შიავნო კიდევ ამ დამნაშავეს. „ესენი ბრძანდებიან ის ბატონები, ის ნამდვილი ბატონები, ვინც ბიუროკრებსა და კანცელიარის კრესლოებში ჩასვენებულნი ჩვენზე (ჩვენთვის?) ზრუნავენ, ჩვენა გვაპრობებენო... ამ ბატონების სახელია ჩინოვნიკობა, ბიუროკრატია... აი, ამათ ბატონობას და ყობაში ვართ ჩვენ ყველანი, როგორც თავად-აზნაურობა, ისე გლეხ-კაცობა და მთელი ქვეყანა.“ აი ასე მარტივათ აქვს წარმოდგენილი ბ-ნი ვლ. დარჩია-შვილს თანამედროვე საზოგადოება, რომელიც კლასობრივ წინააღმდეგობაზე დაყრდნობილი! იგი ერთი მხრით ხელდას ხალხს, რომელშიაც არავითარი წინააღმდეგობა, არავითარი კლასობრივი განხეთქილება არ არსებობს და მეორე მხრით ჩინოვნიკობას, რომელიც ყველას ბრძანებლობს, ყველას აწუხებს, ყველას ტანჯავს. სხვისმა ვეჭირობამ ჩვენი ავტორი ასეთ აბსურდამდე მიიყვანა. ავტორი მოიხიბა ხომ მას სულ მთლათ დაუბნია დაეთარი. შემდეგ წერილში ჩვენ დავანახებთ მკითხველებს, თუ ბ-ნი დარჩია-შვილს როგორი მაღაყების გადასვლა შეძლებია, რასაც იგი თითონ სხვებს უსაყვედურებს.

ფ. მახარაძე

პარტიის ცხოვრებინად.

ცნობა რუსეთის სოციალ-დემოკრატიულ ორგანიზაციების კონფერენციაზე.

სექტემბრის პირველ რიცხვებში მოხდა საპარტიათაშორისო კონფერენცია რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციებისა. კონფერენციას უნდა შეემუშავებინა საერთო ტაქტიკა სახელმწიფო სათათბიროს შესახებ.

კონფერენციაზე მოწვეული იყვენ შემდეგ პარტიების ცენტრალურ დაწესებულებათა წარმომადგენლები: სომეხთა სოციალ-დემოკრატიული მუშათა ორგანიზაციისა, ებრაელთა საყოველთაო მუშათა კავშირისა ლიტვაში, პოლონეთში და

რუსეთში (ბუნდი), ლატიაშია სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიისა უკრაინის (მალოროსია) რევოლუციონური პარტიისა, რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიისა (ორგანიზაციური კომისია, ფ. ი. „უმიცირესობა“), რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიისა (ცენტრალური კომიტეტი, ფ. ი. „უმრავლესობა“) და პოლონეთის და ლიტვის სოციალ-დემოკრატიისა.

კონფერენციას დაესწრენ ყველა მოწვეულ ორგანიზაციების წარმომადგენლები, გარდა სომეხთა სოციალ-დემოკრატიული მუშათა ორგანიზაციის, რომელმაც აცნობა კონფერენციას, რომ მან ვერ მოასწრო დელეგატის გამოგზავნა, რადგან დროზე ვერ გაიგო, თუ რა დღეს უნდა მომხდარიყო კონფერენცია. *)

ორგანიზაციური კომისიის წევრმა („უმიცირესობა“) განაცხადა, რომ იგი შემთხვევით გამოცხადდა კონფერენციაზე დელეგატის მაგიერ, რომელიც დროზე ვერ მოვიდა, და არა აქვს თავის კოლლეგიისაგან მონდობილობა კონფერენციაზე წარმომადგენლობისა, რომ მას უფლება აქვს მიიღოს მონაწილეობა კონფერენციაზე „მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ გადაწყვეტილებანი სავალდებულო არ იქნებიან იმ ორგანიზაციისათვის, რომელსაც იგი ეკუთვნის და თუ განსაკუთრებული ადგილი, რომელიც მას უჭირავს, აქ ხელს არ შეუშლის მის მიერ კონფერენციაზე მონაწილეობის მიღებას, რეითარცა სრულ უფლებიანი წევრის“.

კონფერენციამ დაადგინა, რომ

1) ყველა რეზოლუციები, რომლებიც მიღებული იქნება უბრალო ხმის უმეტესობით (ხმებს თითოეული ორგანიზაცია ცალკე ითვლის), სავალდებულოა იმ ორგანიზაციებათვის, რომელთა წარმომადგენლებიც კონფერენციაზე მიიღებენ ამ რეზოლუციებს;

2) მიღებულ რეზოლუციების გამოქვეყნება სავალდებულოა იმ ორგანიზაციებისათვისაც, რომელთა წარმომადგენლები წინააღმდეგნი იყვენ, — თანახმათ ორგანიზაციური კომისიის წევრის განცხადებისა. მიღებულ იქნა შემდეგი დღეგნილები:

კითხვების გადაჭრის დროს მიღებული ხმების საბოლოო დათვა მობდეს ორგანიზაციური კომისიისაგან პასუხის მიღების შემდეგ მისი დელეგატის ხმის დამტკიცების (რატეფიკაციის) შესახებ. პასუხა კი უნდა იქნეს მოცემული. (ამადა ამ ვადაზე).

იმ შემთხვევაში, თუ განსაზღვრულ დროზე პასუხი არ მოვიდა საერთოთ ხმების დათვლის დროს, ორგანიზაციური კომისიის წევრს ხმა სათათბირო ხმათ იქნება მინეული. **)

რომ რაც შეიძლება მალე ესარგებლნა კონფერენციის რეზოლუციებით, კ-ებამ დაადგინა:

ნამდვილ ხმის უმეტესობით მიღებული რეზოლუციები სახელმძღვანელოთ ითვლება იმ ორგანიზაციებისათვის, რომლებმაც მიიღეს ეს რეზოლუციები, მანამდისაც კი სანამ საბოლოოთ იქნება ხმები დათვლილი და სანამ რეზოლუციები გამოქვეყნებული იქნება.

კონფერენციაზე დამსწრე ორგანიზაციების აზრის გამოკვეთის შემდეგ სახელმწიფო სათათბიროს შესახებ და შემ-

*) კონფერენციის შემდეგ სომეხთა სოც.-დემ. მუშათა ორგანიზაცია, გაცნო რა კონფერენციის მუშაობას, სრული თანხმობა განაცხადა და სავსებით მიიღო მასზე მიღებული რეზოლუციები.

**) ორგანიზაციურმა კომისიამ უარი განაცხადა რეზოლუციების მიღებაზე.

დღე ხანგრძლივი კამათისა, მიღებულ იქნა შემდეგი რეზოლიუცია.

რეზოლიუცია სხელმწიფო სათათბიროს შესახებ.

ჩვენ შემდეგ პარტიების ცენტრალურ დაწესებულებათა წარმომადგენლები: ებრაელთა საყოველთაო მუშათა კავშირისა ლიტვაში, პოლონეთში და რუსეთში (ბუნდი), ლატიშის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიისა, უკრაინის (მილოროსია) რევოლიციონური პარტიის, რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიისა (ცენტრალური კომიტეტი. ე. ი. „უმრავლესობა“) და პოლონეთის და ლიტვის სოციალ-დემოკრატია, განვიხილეთ რა კონფერენციაზე საკითხი სახელმწიფო სათათბიროს შესახებ, შემდეგი დასკვნა გამოვაცხადეთ:

სახელმწიფო სათათბირო, რომელსაც მეფის მთავრობა იწვევს, ხალხის წარმომადგენლობის საზიზღარი დამახინჯება; მისი მიზანია განამტკიცოს რევოლიციონური მოძრაობისგან შეწყვეული თვითმპყრობელობა და იარაღი მისცეს მთავრობასა და ბურჟუაზიის პროლეტარიატისა და გლეხკაცობის დასამონაწვებლათ.

ამგვარი თვალთმაქცობით თვითმპყრობელობას უნდა პოლიტიკურად დაუახლოვდეს მოძრაობისგან დამუხხლ ბურჟუაზიის, მოიხზროს ის და შემდეგ მასთან ერთად იერიში მიიტანოს პროლეტარიატისა და გლეხკაცობის რევოლიუციონურ მოძრაობაზე.

და რომ სახელმწიფო სათათბიროს სწორეთ ასეთი მიზანი აქვს, რომ ის მხოლოდ მეფის მთავრობის ორგანოა, — ამას თვალსაზრისით მოწმობს ექვსი აგვისტოს კანონი:

1) სააჩქუნა სისტემა, რომელიც მაღალ ქონებრივ ცენზუზა დამყარებული, ხმას ართმევს მთელ პროლეტარიატს, ყველა ქალებს, $\frac{1}{10}$ გლეხობას, მშრომელ ინტელიგენციას და ქალაქის წვრილი ბურჟუაზიის მეტ ნაწილს; ხოლო რაც შეეხება იმ ზოგიერთებს, ვისაც საარჩევნო ხმა ეძლევა, მათი ხმა ყოველივე ძალას კარგავს, რადგანაც არჩევნები ეტყუებინა, და არა პირდაპირი.

2) სახელმწიფო სათათბიროს მხოლოდ სათათბირო სხა ეძლევა, და არა გადამჭერი, რის გამოც ის იძულებული იქნება ბიუროკრატიული მებანიზმის უბრალო ჩანჩქალთ გადმოქცეს.

3) ხალხს არ ეძლევა უბრალო მჭაქაქმანაჟა უფლებასა სიტყვის, ბეჭდვის, ყრილობის და კავშირის თავისუფლება, ბინის და პიროვნების ხელშეუხებლობა, — ამვე დროს მატულობს რეპრესიები, შემოდის სამხედრო დებულება, გაისმის თაფების გრაილი, შენდება საზიზღოლები, მრავლდება აზივი რაზმები, მთავრობისგან ერთი ერის მეორეზე ამხედრება, და ყველა ეს თვალდათვალო მოწმობს, რომ სათათბიროში არჩევნები — საზიზღარი კომედიაა, რომელიც მხოლოდ მეფის მთავრობას მოუტანს სარგებლობას.

ამიტომ კონფერენციამ სცნა:

1) ტყუილი იმედია, რომ ვითომ სახელმწიფო სათათბიროს შექმნის ხალხის ეკონომიური და უფლებრივი მდგომარეობის გაუმჯობესება; ყველა ამ გვარი ცრუ იმედები, რომლებსაც ასე გულმოდგინეთ ავრცელებს ხალხში მთავრობა და ბურჟუაზიის ერთი ნაწილი, მხოლოდ თვითმპყრობელობას მოუტანს სარგებლობას.

მაშინ როდესაც ესევე ცრუ იმედება ძირს დასწევს და დაანელებს პროლეტარიატისა და გლეხკაცობის რევოლიუციონურ ენერჯიას.

2) სახელმწიფო სათათბიროს დებულებამ, გამართლა რა ჩვენი ტაქტიკური ლოზუნგი, რომ მხოლოდ ხალხის ძლევით

მოსილ აჯანყებას შეუძლიან ძირს დასცეს პროლეტარიატის წინამძღოლობით დღევანდელი წესები და მის ნანგრევებზე ააშენოს კლასიური ბრძოლის უკეთესი პირობები — დემოკრატიული რესპუბლიკა, — ერთხელ კიდევ წამოაყენა რუსეთის სოციალ დემოკრატიის წინაშე მისი მიუტაცებელი მიზანი, — ხალხის შეიარაღებული აჯანყებას მომზადება.

ამიტომ კონფერენციამ დაადგინა:

1) ვისარგებლოთ მომავალი საარჩევნო კრებებით ჩვენი აგიტაციის გასაფართოვებლათ:

გავმართოთ მიტინგები, შევიკრათ ყველა საარჩევნო კრებებზე, გამოვაქვეყნოთ იქ სათათბიროს ნამდვილი დანაშაულება, დავამტკიცოთ რომ ჩვენთვის სათათბირო კი არა, სახალხო დამუქმებელი კრებაა საჭირო, მოწვეული რევოლიუციონური გზით საყოველთაო, პირდაპირი, თანასწორი და დახურული კენჭის ყრით;

მოუწოდოთ ყველა ნამდვილ დემოკრატიულ ელემენტებს რომ აქტიური ბოიკოტი გამოუცხადონ სახელმწიფო სათათბიროს და სამარცხვინო ბაძვე მიაკრან ყველა ისინი, ვინც სათათბიროში მონაწილეობას მიიღებენ, როგორც ხალხის მოღალატენი.

მეილათ ყველა მხნარი კრებებზე შესაფერისი რეზოლიუციები შესახებ სახელმწიფო სათათბიროსა.

2) სათათბიროს წინააღმდეგ პროტესტის გამოსაცხადებლათ და იმასთვის, რომ გავლენა ვიქონიოთ ამომრჩეველებზე, უნდა მოვაწყუთ პროლეტარათა მასის რევოლიუციონური გამოსვლა.

3) სათათბიროში არჩევნების უკანასკნელი დღისთვის უნდა მოვაწყუთ საყოველთაო პოლიტიკური გაფიცვები, მანიფესტაციები, დემონსტრაციები, ყოველი ზომა უნდა ვიხმაროთ, რომ არჩევნები ჩაიშალოს, და თუ საჭირო დარჩება ძალისაც უნდა მივმართოთ არჩევნების ჩასაშლელათ.

რეზოლიუციის მიღების შემდეგ კონფერენციამ გადასწყვიტა — მოწვეულ იქმნეს ახლა მომავალში მეორე კონფერენცია, რის შესრულებაც მიენდა ბუნდას და ჩვენი პარტიის ცენტრალურ კომიტეტებს.

ცენტრალურ დაწესებულებათა წარმომადგენლები:

1) ებრაელ მუშათა საყოველთაო კავშირის ლიტვაში, პოლშაში და რუსეთში (ბუნდი).

2) ლატიშ მუშათა სოციალ-დემოკრატიული პარტიისა.

3) უკრაინის რევოლიუციონური პარტიისა.

4) რუსეთის სოციალ-დემ. მუშათა პარტიისა (ცენტრალური კომიტეტი).

5) სოციალ-დემოკრატიისა პოლშაში და რუსეთში.

— პოლონეთის და ლიტვის სოციალ-დემოკრატიის

გარშავის კომიტეტის დადგენილება: მთავრობის განცხადება, ამართლებს რა სამხედრო დროის წესების შემოღებას და კონსტიტუციის წართმევას იმათ, რომ პოლონეთის მოძრაობას სეპარატიული ხასიათი აქვს, არის საზიზღარი ზომა მთავრობის ნაციონალისტური ტაქტიკა — გამოყოს პოლონეთის რევოლიუცია რუსეთის რევოლიუციისაგან. ვიმოწმებთ იმ ფაქტს, რომ მთავრობამ, მას შემდეგ რაც მან ძალ-მომხრეობა იხმარა ჩვენი რევოლიუციონური მანიფესტაციების გასაფანტავათ და ჩვენი აშანაგების სისხლი დაღვარა, სრული თავისუფლება მია პოლონეთის ნაციონალურ მანიფესტანტებს თერთმ არწივით და პოლონეთის პატრიოტული სიმღერებით, რომ ამ მანიფესტანტებზე სენკევიჩი და სხვა ორატორები გაფუცულებს ურჩევდენ მუშაობას შედგომოდენ და დამშვიდებულიყვენ. მთავრობას ამ მანიფესტაციის იმედი ქანდა. რადგან პოლონეთის რევოლიუციონურმა პროლეტარიატმა

არ ერწმუნა არც მთავრობას და არც პოლონეთის ნაციონალისტურ მანიფესტაციებს და საყოველთაო გაფიცვა არ შეწყვიტა. მთავრობამ უღალატა პოლონეთის ნაციონალისტებს, თავის მოკავშირეთ კონტრ-რევოლუციის საქმეში, დაამყარა რა თეთრი ტერორი იმავე ნაციონალისტური ლოზუნგებით, რომლებსაც საშუალებით იგი წინეთ იმედოვნებდა პროლეტარიატის დამშვიდვას. ვამოწმებთ კიდევ იმ ფაქტს, რომ პოლონეთის ნაციონალისტურ მოძრაობას მიზნათ აქვს არა გამოყოფა პოლონეთის რუსეთისაგან, არამედ კონტრ-რევოლუციის მოხდენა, რომ პოლონეთის რევოლუციონური პროლეტარიატი მთელი რუსეთის რევოლუციონურ პროლეტარიატთან ერთად მიისწრაფვის საერთო თავისუფლებისაკენ, და არა სეპარაციისაკენ.

— 31 ოქტომბერს, დღის 11 საათიდან ვიდრე საღამომდე, პეტერბუღში მოხდა შეერთებული სააგიტატორო კოლექტივის კრება. შეიკრიბნენ ორივე ფრაქციის წარმომადგენელი (უმრავლესობისა და უმცირესობისა). დაესწრა მს-ზე მეტი პროფესიონალური ორატორები. განსახილველი იყო კითხვა ორივე ფრაქციის ორატორების მოქმედებათა შეთანხმების თაობაზე. გადაწყვიტეს აღმასრულებელ ბიუროს არჩევა. ერთხმად მიღებულ იქნა შემდეგი რეზოლუცია: ბიურო არის შეერთებული სააგიტატორო კოლექტივის აღმასრულებელი ორგანო. სააგიტატორო კოლექტივი ანაწილებს ორატორებს და აგიტაციებს ახდენს შეთანხმებით. მიღებულ იქნა აგრეთვე, 31 ხმით ხუთი ხმის წინააღმდეგ, დამატება, რომელიც ამბობს, რომ ორივე ფრაქციების ორგანიზაციებს შეუძლიათ ბიუროს საშუალებით მოუწოდონ ორატორებს; თუ ვინცობაა სადმე იმათ რიცხვი საკმარისი არ არის. შემდეგ მსჯელობა ქონდათ 8 საათის სამუშაო დღეზე და მიღებულ იქნა აგიტაციის განსაზღვრული სხვა 8 საათის სამუშაო დღის რევოლუციონური გზით გასაცანათ.

— რ. სოც.-დემ. მუშათა პარტიის მოსკოვის კომიტეტმა და ჯგუფმა შემდეგი პროკლამაცია გამოუშვეს: აზნაავებო! რუსეთის დიდი რევოლუცია უკვე თავდება. ახლო მომავალში მოხდება გადაწყვეტი შეტაკება, რაც ითხოვს პროლეტარიატის მქიდროთ შეკავშირებას და მისი მოქმედების ერთიანობას. რევოლუციის შედეგი დამოკიდებულია იმაზე, თუ პროლეტარიატი რამდენად შეგნებულა და თავისი მოქმედებით და ორგანიზაციით გაერთიანებულია. რევოლუციის სრული გამარჯვება შესაძლებელია მაშინ და, მართლთა მათ, როცა მას სათავეში უდგას პროლეტარიატი, რომელიც შეძლებს გლეხობა და ქალაქის წვრილი ბურჟუაზია ბოლომდის გაიყალიბოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მოსაპოვებლად. მუშა ხალხში კავშირის და ორგანიზაციის განსამტკიცებლად, და მათთან, რევოლუციის სრულ გასამარჯვებლად, რუს-სოც.-დემოკრ. პარტიის მოსკოვის კომიტეტმა და მოსკოვის ჯგუფმა გადაწყვიტეს, მიუხედავად არსებულ ტაქტიკურ და ორგანიზაციულ განსხვავებათა, შეადგინონ ფედერატიული, გაერთიანებული საბჭო მოსკოვის პროლეტარიატის პოლიტიკური მოქმედების შეთანხმებით ხელმძღვანელობისათვის.

ამ ფედერატიული საბჭოს დანიშნულებას შეადგენს გაერთიანება და წინწაწინე შედგენილ გეგმით მოწყობა სიტყვიერი და ლიტერატურული აგიტაციისა და პროლეტარიატის ყოველგვარ საჯარო მოქმედებისა და აგრეთვე ყველა დანარჩენ ორგანიზაციებთან ურთიერთობა (ვ. პ.).

— ამათათ, როგორც ჩანს თვით ცხოვრებამ წამოაყენა ორი ფრაქციის უმრავლესობისა და უმცირესობისა შერთება, მათი მოქმედების შეთანხმება და არსებულ სამუშაო

განხეთქილების მოსპობა. ყველამ იცის, თუ რამდენად შეუშალა ხელი ამ განხეთქილებამ პარტიულ მუშაობას და როგორ შესუსტა მან პარტია. დღეს, როცა ბურჟუაზიული პარტიები ეწყობიან და პროლეტარიატის წინააღმდეგ საბრძოლველად ემზადებიან, თვით პარტიაში განხეთქილება პირდაპირ ხელსაყრელი იქნება პროლეტარიატის მტრებისათვის. ამიტომ საჭიროა, აუცილებლად საჭიროა, რომ პარტიულ განხეთქილებას ბოლო მოეღოს. სამუშაოთ უნდა აღვნიშნათ, რომ თფილისში ორივე ფრაქციის ადგილობრივ ორგანიზაციების პირველმა ცდამ ამ მიზნით უნაყოფოა ჩაიარა. „უმრავლესობის“ წარმომადგენლებმა დააყენეს კითხვა პროლეტარიატის მოქმედების გაერთიანებაზე თფილისში, რისთვისაც ორივე ფრაქციის ადგილობრივ ორგანიზაციებს უნდა შეედგინათ, მსგავსად მოსკოვისა და პეტერბურგის, გამაერთიანებელი ცენტრი. „უმცირესობის“ წარმომადგენლებმა კი უარსუყვეს კითხვის ასე დაყენება და პირდაპირ ორივე ფრაქციის შეერთება ცნეს შესაძლებლად, ე. ი. ადგილობრივ „უმრავლესობის“ მათ ორგანიზაციაში შესვლა. კითხვის ასე დაყენების გამო შეთანხმება ჯერჯერობით შეუძლებელი შეიქნა და კრებაც დაიშალა.

ღირსეული ქება-ღიღება.

22 ოქტომბერს, იმ დროს, როდესაც გამხეცებული ყაზახები, იუნკრები და ჯარის კაცნი, მომაკვდავი რეგიმის ღირსეული მგვობრები, უღანაშაულო ადამიანებზე ნადირობდნენ, ქვას-ქვავზე არ სტოვებდნენ და აღმაშფოთებულ ცარცვა-გლეჯას მისცემოდნენ თავდავიწყებით, ხულიგან-პატრიოტთა ერთი ჯგუფი ნამესტნიკის სასახლესთან გაჩერებულიყო და „ბოჟე ცარია ხრანის“ სიმღერით დაველური ყუჟინით, თავის ერთგულებას უცხადებდა კავკასიის უმაღლეს მთავრობის წარმომადგენელს. აქ თოფების გრიალი, დაჭრილთა და მომაკვდავთა კენესა-გოდება, საბრალო ბალებების სასოწარკვეთილი ყვირილი ერთმანერთში ირეოდა, ახლათ დანთხეულ უღანაშაულო სისხლს ქუნებზე ოზნივარი ადიოდა და იქ კი, ნამესტნიკის სასახლესთან, სიმღერა და „ურას“ ყვირილი ჰაერს არყევდა და სასახლის ფანჯრებს აზნაზარებდა. თავ-აღებული ხულიგანები, რომელთაც სასახლესთან მოეყარა თავი, შეენიერთა გრძნობდნენ ამ დროს, რომ ესოდენ უანგარო ერთგულება მეფისა და „სამშობლოს“ მიმართ ამოთ არ ჩუფლიდა და ვისიც ჯერ არს ღირსეულად დაფასებდა მათ „გმირულ“ საქციელს... იმედი არ გაუტრუვდა მათ და აი, 10 ნოემბერს, გამოქვეყნდა ნამესტნიკის მიერ 27 ოქტომბერს გამოცემული „ბრძანება კავკასიის ოლქისადმი“.

მთავარ-სარდალს კავკასიის ოლქისას, გენერალ-ადიუტანტს გრაფ ვორონცოვ-დაშკოვს „არ შეუძლია, რომ არ აქოს“ საკადეტო კორპუსი და იუნკერთა სასწავლებელი, რადგან „სამუშაოთ 22 ოქტომბერს კადეტთა და იუნკრების ყოფა-ქცევა ფრიალ უმწიკვლო და დადა იყო ზნეობრავის მხრით“. მთავარ-სარდალი „სამართლიანად აქებს თფილისის იუნკრის სასწავლებლის სუაჟერ სიმტკიცეს და სიმამაცეს, რაც 22 ოქტომბერს ასე ნათლად დამტკიცდა“. დასასრულ „ბრძანების“ ავტორი შემდეგ სტრიგოს გამოთქვამს: „მაშ ეს სამუშაოთ დღე (22 ოქტომბ.) კორპუსის და იუნკრის სასწავლებლის ცხოვრებაში ისტორიულ დღეთ გადაიქცეს და მაგალითთ გაუხდეს ყველა მომავალ თაობას“. საზოგადოებამ კარგათ იცის რაში გამოიხატა იუნკრების „უმწიკვლო და ზნეობის მხრით დიადი ყოფა ქცევა, სიმტკიცე და სიმამაცე“. თურმე, ნუ იტყვი 10 წლის ბავშვის სისხლის წარბ-მუხრე-

და რამოდენიმე მღვდლის მგრძობიარე სიტყვებმა შეუშალეს ხელი პანსლავობის, თათრების სომხებზე მოსივების თათრები სომხებს უპირობენ ამოვლელთა, გააგრძელა ხმა რამდენიმე ხულიგანმა. რამ შეაჩერა მოსლოდნელი ჯელტა? თათრების პროლეტარიატის მცდელობებმა დელუარგა ნიადაგი ეროვნულ ანტიგინების; თუ არ მოხდა ის, რაც ბაქოში და სხვა ადგილებში—ეს სწორედ შეგნებელი პროლეტარიატის მეცადინეობით აიხსნება და არა თქვენი სანტიმენტალური და უშინაარსო რწმენით.

ბატონო თოფჩიანი საყვედურს გვიცხადებს, რომ ჩვენ არ თანავუცნობთ სომხეთის საკითხს და ვიფარებთ რა პირზე სოციალ-დემოკრატიულ ნიღაბს, სოციალ-დემოკრატიის სახელს ვუტყვი... „ო.ი.ქმის მთელი ევროპის სოციალ-დემოკრატია თანაუგრძობს სომხეთსა საკითხს, მთელ ქვეყანაზე ცნობილი სოციალისტი—გორსკი, ბებელი, ზინგერი, ვანდერვულდე, ბერნშტეინი და სხვ. მხურვალე თანაგრძობით ემყრობიან ამ კითხვას“. ცხადია, რომ ბატონო თოფჩიანს ცოდნია სახელები გამოჩენილი სოციალისტებისა, მაგრამ ისიც ცხადია, რომ მას მტრთა სუსტის წარმოდგენა აქვს ევროპიურ მეცნიერებებზე. ასეა თუ ისე საკვირველია, სხვა მეცნიერთა შორის, რატომ დაიკოწყდა ბ.ნ თოფჩიანს ზომბარტი, რომლის გახსენებაზე ბ.ნ თოფჩიანი დიდ აღტაცებას ეძლევა, ან კიდევ კ. კაუტსკი, რომლის აზრებსაც ისე უღვთოთ ამხინჯებენ თოფჩიანები.

ცდებით, ბ.ნ თოფჩიანო, როცა ბრალსა გვდებთ, ვითომ ჩვენ არ ვაქცევდეთ ყურადღებას „სომეხთა კითხვას“. პირიქით ჩვენ უფრო ვზრუნავთ მის გადაწყვეტაზე, მაგრამ ჩვენი ტაქტიკა ამ კითხვაში ბევრად განსხვავდება თქვენისაგან და თქვენსავეთ ტყუილ-უბრალოთ არ ვხარჯავთ ენერჯის. რა გააკეთეთ ამდენი ხნის განმავლობაში, ბ.ნ თოფჩიანო, სომეხთა ცხოვრების გასაუმჯობესებლათ? არაფერი.

ხოლო მრავალზე უპირველესი სომეხთა სოფლები გახლენ თქვენი „მოძრაობის“ მსხვერპლი. ისინი გაანადგურა უღმობელი სულთანის ხელმა.

ჩვენ პატივცემით ვვიკლებთ „სომეხთა კითხვას“, გულს გვიკლავს და ვწუხვართ იმ ჩვენი ძმების დაღუბის გამო, რომელნიც გახლენ მსხვერპლი თქვენი შემცდარი ტაქტიკისა.

ღიას, ბ. თოფჩიანო! რამდენიც უნდა ვცადოთ, პროლეტარიატს ვერ დაუკავშირებთ ბურჟუაზიას; მალე დადგება დრო, როდესაც მუშათა კლასი გაარჩევს მტერსა და მოყვარეს და ცხვრის ტყავში გახვეულ მღვებს თავის წრიდან გააძევებს... აი თქვენი მომავალი.

ხერო.

წერილები რედაქციის მიმართ.

ბატონო რედაქტორო!

ამხანაგების მონდობილობით, გთხოვთ ეს წერილი დაბეჭდოთ და სიაც გამოაცხადოთ.

შეიღება მამაც-კომერტის უმანკო სისხლით გურიის მიდამო; სიღრმეზე მოუსხუნს რამდენიმე კმირ გურულებს და დაარბიეს და განადგურეს 100 მეტი მცხოვრებთა სახლ-კარა.

ზარალი დადა. რა ექნათ? ჩვენ ამხანაგთ, მუშა-მამურადის, პროლეტარიატის დროშის ქვეშ. მეგრძოლ ვაგნკარდს გურულებს, ხულიგანებისაგან მათ დახრილ და ტადებულ ამხანაგების ოჯახებს ნიემართავთ თხოვნი, მიიღონ ჩვენი წყლილი—დასმარება და რწმენა, რომ უარსის ოლქის მიერუებულ, სრიაკ მიდამოებამან ჩქეფს მამურადთა მხნე, ბრძოლამოწმურებული გული, აქან არიან მათი ამხანაგები, ჭირში და ღისში გახურებლი. იზრდება რაცხვი და მთუთქვლათ ვუცდით ამ დროს, როცა მამურად-მშრომელის მოწინავე ვაგნკარდი, გურულები, მოგვიწოდებენ სარბოლეკლათ და საქრთო მტრის შურის საძიებლათ—ჩვენც თქვენთან ვართ!

მიადეთ საღამო და ძმურათ გამოწველი სული ამხანაგებო-გურულებო!

ქება და დიდება ბრძოლის ველზე ხულიგანებისაგან დახრილ ამხანაგ მეგრძოლთ.—, თქვენ ძველებზე ამოცნებება შურის მძიებელი!...“

მსწობა და ამხანაგური თანაგრძობა უსხლ-კართ დარჩენილ ოჯახებს,—ხულიგანების მსხვერპლთ! ზაზი, კიცხვა და სისხლის წვეთადე უუსსიტევესი ბრძოლად.

- 1) იოსებ კანდელაკი—10 მ., 2) ლევან კობახია 10 მ., 3) ლაოა შკეღდელი 5 მ., 4) ზეტრე კობეშაძე 5 მ., 5) სოლომონ მამუკლასაშვილი 4 მ., 6) **ყარყან ცხქჩასონი** 3 მ., 7) ზალიკო ქურდოვანი 2 მ., 8) ხოსრო კობაძე 2 მ., 9) **რ. ზაროქჩინ ყაყჩასონი**—1 რ. 10) **Иванъ Бондаренко** 2 მ., 11) **ცხრექი ზონსამარსონი**—2 რ., 12) ალექსი მუსხა—3 მ., 13) ზინობო მასურაძე 3 მ., 14) **იმი**—50 **კოპ.** 15) **П. Петросовъ** 1 მ., 16) თელა კირვალაძე 3 მ., 17) **შკრახი შაქარქანი**—2 რ. 18) ზეტრე ჭელიძე 3 მ., 19) საშუელ შიქაძე 3 მ., 20) **შქჩქ ცოხჩასონი**—1 რ. 21) **Саакъ Кешеміанъ** 50 კ., 22) **Ваятовъ** 1 მ., 23) **ეროქჩინ ჟორასონი**—50 კ. 24) **К. Апкарянь** 1 მ., 25) **ჯარაკალი იორქანსონი**—1 რ 80 კ., 26) **ჯარაკალი**—20 კ. 27) **ჯორასონი**—50 კ. 28) **შკრახი შარასონი**—50 კ. 29) **ხერ. ცქქარსონი**—1 რ. 30) **ხერ შერ-ჟიქი-ორსონი**—1 რ., 31) მისა ქართველიშვილი 1 მ. 50 კ., 32) **Иванъ Пчелянцъ** 5 მ., 33) **ზაროქჩინ შახჩასონი**—1 რ. 34) **შიქანსონი**—50 კ. 35) **А. Ширашорსონი**—50 კ. 36) **ქორქე შჩქჩარსონი**—1 რ. 37) **საქჩასონი**—10 კ. 38) **ჯამაქსკი შიქამინსონი**—20 კ. 39) ლევან ფაღავა 8 მ., 40) ისმაილ კუსოვი 1 მ., 41) მუსს ხოსროვი 5 მ., 42) მისა ასკაშვილი 70 კ., 43) № 2 მ., 44) **რომას რომასონი**—20 კ. სულ 100 მ. 20 კ. შემდეგისთვის ცდა უნაყოფოთ არ ჩაივლის *).

ს. სარიყამიში (ყარსის ოლქი).

დ. ქ.

დაზარალებულ გურულთა სასარგებლოთ ჩვენმა რედაქციამ მიიღო შემოწმებული თვალისათვის აუკლასი კანკის მოსამსახურეებისაგან. ვებეჭდეთ შემოწმებულითა სახს:

სომხ მურულიშვილისაგან— 5 მ., ნინა ბიქიას ას. ჯამასოვისაგან 3 მ., ზღატონ შიქაძე, ილია ჩხარტიშვილი, გიორგი ფანიკევი, ბადე ავეტაკოვი, დავით კარანაშვილი, ისაი ტერ-სტეფანოვი, ივანე ცხვარაკი შემოატანეს ორ-ორი მანათი. გიორგი მაკავტაძე, ბექტორ ჭახუიანი, ნიკო ნასუილი, გიორგი ხუნციკი, ნიკო ქორბიკი, მათე თომაკევი, ნესტორ ხუნციკი, ევგ. ვარამაძე, კიშთე მჩაძე, მიხეილ ანკრინიშვილი, ვოსტა სოსელიანი, სერგო ნასუილი, სტეფანოვი, დავით მახჩაქელი, ქიტან ხუნციკი, ნიკო კაკაშვილი, გიგო მრულიკი, სიმ. აფთოვი, მარამ მეტეზაროვიანი—თითო მანათი. ლევანტი მამადაძე—სამი აბაზი. მიხეილ კანდელაკი, გალუსტა ალაჯანოვი, არშაკ რობტომოვი, ბადე ყართახოვი, გოლა ელიკაშვილი, არტემ გორაკი, ტუმი-ზოვი, ლევან ზალიკოვი, ილიკო დადიანი, ივანე ფერმანოვი, სზირდიონ ღომიკი, ზღატონ ავალიანი, არშაკ ვართახოვი, ივანე ჯამაძე, ნიკოტ გორდევანი, დათიკო იტარიშვილი, ჩაქაძე, ექვლანი ნოყონცვი, ივ. ებ. გოგაძე, ბაკრატ მარტირუხანიანი—ათ-ათი მანათი. თედორე ტრიკორიკი—ერთი აბაზი. სულ—51 მ. 80 კან.

კარდა მისა გურულების სასარგებლოთ რედაქციამ მიიღო: 1) ბ.ნ ნიკ. იორდანაშვილისაგან 3 მან., 2) ბ.ნ ნიკოლოზ იუყვასიანი 1 მან.

სულ დღემდის გურულების სასარგებლოთ რედაქციამ მიიღო 161 მან.

*) ვთხოვთ ადგილობრივ რუსულ გაზეთების რედაქციებს შემომწირველთა სია დაუბეჭდონ. დ. ქ.

რედ-გამომც. ი. პ. როსტომიშვილი.